МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТАI

СЕРДАЛО

СВЕТ арадувл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лаккехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 99 (2724) | КIиранди, 9 декабрь, 1962 ш. | Мах 2 кеп.

Сийлен заманна — сийлен произведенеш

Коммунистически ткъаьшерен хьалхара шу, дерригача советски халкъо санна, доккхийча толамашца белгалдаькхад Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а. Дог гIоздоахаш да КПСС XXII съезд хиннначул тIехьагIа вай вахара юкъе хинна хувцамаш. Хьамсарча парте кердача Программа дегаш ура а оттадаь, вай мехка коммунизм хьалъеча керда урхаленаш яхара дIахо кхы а хьинарегIа къахьегаш ба республика къахьегамхой. Цу сийлахь-боккхача къовсаме гучаювл советски сага оамалаш, хьахул коммунизм хьалъеш вола керда саг.

Иштта бола вай заман турпалаш безбара, уж коммунизма кердача коталонашка тIахьехара, цу тайпара кхыдола а шоашта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара фу карагIдаьннад Нохч-ГIалгIайчен писателашта шоллагIа конференци хиннначул тIехьагIа йолча хана? Уж дешаш дувца а дIахо де дезараш белгалдаха а гуллургба республика писателаш укх деношка хургйолча шоай конференце.

Белгалдаккха дезаш да, Нохч-ГIалгIайчен писателийн Союза правлене дIадахача цхьан шереи ах шереи дикка балхаш даьлга: арахийцай тайп-тайпарча жанраех йола керда произведенеш, чIоагIбаьб вахарцара бувзам, дикка къахьийгад къонача писателашцара болх тоабара.

ЦIаккха ца хиннача тайпара творчески хьинар айденнача вай писателаша язду халкъа вахара лоархIамегIа йолча темаех. Советий Iаьдал доаккхаш лийтача турпалашта хетаяь я М. Мамакаева язъяь «Революце мурд» яха романи Б. Зязикова язъяь «Республика цIерагIа» яха повести. Уж шаккха а произведени кIоарга идейни чулоацам болаш а, хIаьта Нохч-ГIалгIай проза дIахо дегIайоалаяра чIоагIа лоархIаме а я. ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хулаш латт чуийнна коммунизм хьалъеш боахкача таханарча турпалашта хетаяь йола произведенеш. Уж я И. Базоркина очеркаш, публицистически статьяш, Н. Музаева «Сагах теша» яха пьеса, Дж. Яндиева, М. Сулаева, Хь. Осмиева стихаш, иштта кхы дуккха а. DIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца лира къовсам лоаттабеш я А. Ведзижева поэзи. Драматурги дегIайоалаяра дика толамаш даьхад Х. Ошаева, боккхача лоархIамера произведенеш язъеш чIоагIа къахьегаш ва С. Арсанов.

ТIехь-тIехьагIа дегIаухаш латт керда таланташ, чIоагIлуш йоагIа цар къона оазаш. Книжкаш дешараша боккхача безамца тIаийцай Боков Ахьмада, Эдилов Хасмахьмада, Чахкиев СаIида, Кодзоева Тамаре, Курумова Селимай, Айдамиров Абузара, Гайсултанов Iумара, иштта кхыболча а къонача писателий произведенеш. Дика терко йир къонабарий укх шера писателий Союза правлене. Литобъединене дакъа лоацаш болчарца вIашагIкхийтта хилар писателаш шоай балха опыт ювцаш: Октябрь бетта къонача писателаштa хетаяь республикански семинар хилар.

Юртбоахама маякех очеркаш, дувцараш яздар духьа республика тайп-тайпарча районашка командировках баха хилар писателаш. Пайдане гIулакх дар «литературни пIаьраска» вIашагIдоллар а. Писателаша, поэташа лекцеш йийшар культура университеташка, цхьайолча районашка тематически сайренаш, творчески совещанеш, литературни жанраех семинараш йир, лоалахарча вежарий республикай писателашца вIашагIкхийтта хилар уж, хIаьта вай республике цар литература декадаш вIаштIехьа а яьхар, кхы дуккха балхаш а дир.

Иштта писателий творчески хьинар айдалара керттера бахьан да, дIахо деррига литература, ший тайпара йола таланташ дегIайоалаяра, вай заман эггара чоалханегIа йола проблемаш яшхара КПСС XXII съезда решенешен парте кердача Программаи йоккхий торонаш енна хилар. Кхетадеш да, хIара художественни произведени идейни чулоацам кIоарга болаши, художественни говзал лакха йолаши вай партийносто, социалистически реализмо дIадехкача бесса хила езилга. Цудухьа боккхача лоархIаме да писателашта юкъе чIоаггIа принципиальни критика хилар. Цхьабакъда, из гIулакх Нохч-ГIалгIайчен литературе хIанз укх сахьате ледара латт. ДегIаена критика яц, хIаьта хIаране творчествах критически статьяш писателаша шоаш геттара кIезига а язъю. Иштта долча хьале тамаш яц цкъаза идейни чулоацам нийса боацаш йола художественни произведенеш араювлаш хилар. Из болх боккъонца вIаштIехьбаьккхабац писателий Союза правлене.

Нохч-ГIалгIай литературе геттара тIехьайиса я драматурги. Ледара латт берий литература дегIадоаладелга, хIанз а кIезига язъю очеркаш республика заводашка, кхашка къахьегаш болча вай маякех. Дика да дIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш леладеш болчарца къовсам лоаттабеш йола произведенеш язъеш хилар, цхьабакъда царца цхьана дукхагIа гойташ хила беза таханара керда нах, къаьгга гойта еза кердачоа тIахьехаш йола цар оамалаш, цар сийлен гIулакхаш. Писателий Союза правлене дукхагIа дувца деза писателий произведенеех лаьца творчески дешаш, къаьстта керда дегIайоагIача жанраех — прозах, драматургиях.

Республика писателий конференци хул КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра беррига низ тIабахийта советски халкъ къахьегаш долча деношка. Конференце дувцаргда вай сийлен замано дIадехаш дола декхараш кхоачашдара де дезараш.

КПСС кердача Программа тIа белгалдаькхад: «Литературеи искусствои дегIаахара керттера никъ ба халкъа вахарцара бувзам чIоагIбар, социалистически строя дукхха а тайп-тайпара а йола эргалонаш нийса а лакхарча художественни говзалца а хьахьокхар, дог гIоздаьнна а къаьгга а кердадар, боккъонца коммунистически дар дIадовзийтар общество дегIаяра новкъарле еш мел дар гучадаккхар».

Шеко яц уж бехктокхаме декхараш Нохч-ГIалгIайчен писателаша толамца кхоачашдергхилар. Сийлен заманна — сийлен произведенеш!

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА ПЛЕНУМ

Селхан, Грозне КПСС Нохч-ГIалгIай обкома V-гIа пленум хилар.

Пленуме дийцар ши дош:

«КПСС ЦК ноябрьски Пленума итогаш областной партийни организаце декхараш»;

Организационни дош.

Хьалхарча дешах доклад йир парте обкома хьалхарча секретара нов. **А. С. Трофимова.**

Пренеех къамаьлаш дир: КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара нов. **О. С. Беляева**, Нохч-ГIалгIай совнархоза председателя нов. **М. А. Евсеенкос**, Гудермесски производственни совхозно-колхозни управлене начальника нов. **М. И. Абубакарова**, Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода оператора нов. **М. Сергеенкос**, «Шелковский» племенной совхоза воккхагIа волча жаIуно нов. **Н. А. Эсмухамбетова**, КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара нов. **З. С. Дудника**, Шаьла райисполкома председателя нов. **С. А. Атнева**, «Красный молот» завода керттерча инженера нов. **Е. П. Ларионова**, Грозненски опорно-хьокхама боахама свинара нов. **Шарунова**, юрта боахама продукташ яхарен кийчъярен министра заместителя нов. **В. Ф. Русина**, Наьсарен райисполкома председателя нов. **С. М. Сагова**, «Малгобекнефта» НПУ 1-ча промысла заведующе нов. **М. Я. Паука**, Къилбаседа Кавказа машиннаькъа Грозненски отделене начальника нов. **И. П. Кичика.**

Пленумо тIаийцар КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш къоабалъеш а уж кхоачашъяра областной партийни организаце де дезараш белгалдоахаш а бола соцам.

Промышленностан юрта боахаман кулгалдара йола ши бюро хержар пленумо.

Юрта боахама кулгалдара бюро хержар: **А. С. Трофимов** (председатель), **О. А. Чахкиев, М. И. Абубакаров, А. М. Слюсарев, Ф. И. Юрченко, Л. Гудантова, С. А. Даурбеков.**

Промышленноста кулгалдара йолча бюро хержар: **С. С. Апряткин**, (председатель) **Б. Г. Габисов, О. С. Беляев, С. В. Синельников, Н. Я. Правенький, Р. А. Гойгов, Р. Вахаев.**

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пленумах йола отчет тIехьа тIайоагIача номера тIа хургья.

Нохч-ГIалгIай АССР „Шелковский“ яхача племенной жа леладеча совхоза воккхагIча жа Iунга

Н. А. ЭСМУХАМБЕТОВГА

Веза Наурды Акватович!

Iалаьмате чIоагIа раьзa хинна дийшар аз бригадо тIаийца хинна декхараш кхоачашдара хьакъехьа парте Центральни Комитетага Iа дайта письмо.

Исхалий ду тха доахача хIара 100 жийна тIехьа 141 Iаьхар кхебаьб оаш, хIара устагIанна тIера 6,8 килограмм тха даьккхад. Из йоккха къахьегама котало я.

Шун опыто тешал ду Къилбаседа Кавказа а мехка кхыча районий а колхозашкеи совхозашкеи исхалий ду тха доаха жа дебадараи тха дукхагIа даккхараи йоккхий торонаш хилара. Нагахьа санна шерагара шерага шун жа Iуй бригада башха-дика толамаш доахе, уж тайпа толамаш даха йиш я кхычар а. ЧIоагIа лоархIаме да, шун балха опыт, методаш Нохч-ГIалгIай автономни республика а мехка кхыча районий а колхозашеи совхозашеи дIаIомаяр а шерра юкъекхахьар а.

Дег тIара даькъала вувц аз хьо а, веза Наурды Акватович, бригадера хьа новкъостий а тIаийца декхараш кхоачашдарца, сона лов Даьхен ираза духьа дIахо а къахьегаме оаш толамаш дахар, могаш-маьрша а ираз долаш а шо хилар.

DIайха моаршал дIале шоай совхоза ерригача коллективага.

Н. ХРУЩЕВ.

1962 шу, 7 декабрь.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Хьалхарча секретарага, СССР Министрий Совета Председателага

Новкъостага Никита Сергеевич ХРУЩЕВГА

Веза Никита Сергеевич!

СССР экономика дегIаяреи халкъа боахама деча кулгалеи хьакъехьара дош дувцаш вай парте Центральни Комитета Пленум а хинна, лоархIамера решенеш тIаийцай. DIахо йодача хана халкъа боахами советски наьха хьал-торои лаккхьяра хьакъехьа хьамсарча парте, цун ленински Центральни Комитето, Iа Iайха а, Никита Сергеевич, йоакхо еш хилар къаьгга хьахьокхаш долча цу кердача гIулакхо дог ура ца оттадеш мала вусаргва. Хьамсарча парте тIахьехам хьал а лаьца, советски халкъо ший деналерча къахьегамца кхоачашъю КПСС XXII-ча съезда историческа решенеш. Боккха пайда баьннаб оаха хьийгача къих. Цхьабакъда, даь даьннараш тха торонаша кхоачамбеш дац. Кхы а дикагIа, пайданегIа болх буларгболаш а бе безаш а да тхо.

КПСС XXII-ча съезде делегат волаш со венача хана ираз хилар са Хьоца къамаьл де, аз дош деннадар жа Iуй бригадага гIолларча сай берригача новкъосташца цхьана 1962 шера грозненски фух болча хIара 100 жийна тIехьа 140 Iаьхар кхебе, аьнна.

ГIад а ваха хоам бу аз Хьога, веза Никита Сергеевич, оахош денна дош оаха кхоачашдаь хиларах: хIара 100 жийна тIехьа оаха хьалкхебаьб, тIехьара къоастабеча хана хIаране дозал 29 килограмм долаш бола, 141 Iаьхар, тха даьккхад хIара нанажийна тIера 6,8 килограмми шоллагIча шера чу беннача жийна тIера 8,9 килограмми.

Селлара доккхий толамаш цIаьхха даьхадац оаха, из да бригада берригача членаша дуккхача шерашка дуккха, хьинаре къахьегарах хьахиннар. 1960 шера оаха хIара 100 жийна тIехьа 136 Iаьхар кхебир, хIара устагIанна тIера 6,2 килограмм тха даьккхар. DIахо йодача хана тхоай хьокхамаш лох ца далийтар духьа се Iоахарий тхоай кулгашца хьалкхеде дезаш дар тхо. Оаха иштта да а дир из. 1960 шера даьча Iоахарех сеча Iоахарий Iул вIашагIа а теха, шин Iула гIулакх де доладелар тхо. 1961 шера тха бригадо хIара 100 жийна тIехьа 140 Iаьхар хьалкхебир, хIара боккхача устагIанна тIера 6,8 килограмм тха даьккхар.

Укх шера август бетта тха къаьнарча жерчий Iул брак дир. Хланз оаха леладер оахош хьалкхедаьча лакха продуктивность йолча жерчий Iул да. Царна искусственни осеменени яь даьннад тхо, Iанга йизза кийчо яьй оаха, хIаьта оаха догдоах 1963 шера Iоахарий дукхагIа кхедара а тха дукхагIа даккхара а гIулакха кхы а доккхагIа хьокхамаш дахар.

Тха бригадана коммунистически къахьегама коллектив яха цIи еннай, цун база тIа вIашагIъеллай хьалха латтача опыта республикански школа.

Со болх беш вола совхоз республике племенной жа леладу боахам ба, Шерагара шерага кхыча боахамашта Iалаьмате дукха племенной Iоахарий тел цо, хIара шерра-шера дукхагIа доах тха, устагIан дулх, боккха пайда лу.

Оаха дош лу Хьона, веза Никита Сергеевич, дIахо а творческий дог ураэттан къахьега. Дукха езача Даьхен духьа дика унахцIена а волаш, дуккхача шерашка беркате болх а беш Хьо вахар лов тхона.

Н. ЭСМУХАМБЕТОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР племенной жа леладеча «Шелковский» яхача совхоза воккхагIа вола жа Iу.

ooooooooooooooooooooooo oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

МОСКВА. Пластмассай Iилма-тохкама института полихлорвинилови пластикай лабораторе коллектив хIанз поливинилхлорида производствана юкъеяхьар духьа болх беш я. Поливинилхлоридах шерра пайда эц пленкаш, кабельни пластикаш, турбаш, профилированни хIамаш, цIенъюкъе Iоетта плиткаши линолеуми, грампластинкаш, телата когаметта лелаю хIамаш, кхыяраш кийчъяра. Иоккха экономически эффект лу металлашта меттел поливинилхлоридах пайда эцаро. Масала, винипласта цхьан тоннах кийчъе йиш я 25 квартире йохккал водопровода турбаш. Цунца кходу 6 тонн болат.

Силос лоаттае къаьстта моттигаш хьалъе езаргйоацаш, лаьттан тIехен тIа доакъарех силос йоллара, теплицаши парникаши хьалъяра юрта боахаме шерра пайда эцаргболча поливинилхлоридови пленка тайп-тайпара сорташ кийчдаьд институте. Пленках иштта пайда эц кIор боахача шахташкарча гаьнарча моттигашта керда фо чуелаш йола йоккхий шлангаш хьаяра, газотрубопроводий магистралаш ха-оттамах лораяра. Поливинилхлоридови пленка чIоагIа я, шелал ловш я, йохкалац, зенне яц, йоагаш яц.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) поливинилхлоридови пластикай лабораторе кулгалхо, химически Iилмай кандидат В. Струминский, лаборанткаш Н. В. Спиридоновай В. Ф. Жерлицынаи кердача пленка образецашка хьожаш боахк.

Б. Трепетова сурт.
ТАСС фотохроника.

Даьхенна — дукхагIа шура

☆ ☆

Планал совгIа

Тха района къахьегамхоша дог гIоздаьнна тIаийцар КПСС ЦК ноябрьски Пленума решенеш, аьлар парте Ножай-Юрта райкома секретара нов. Асталова. Массайолча фермашка, колхозашка хIанз уж кIоаргга Iомаеш латт. Юртбоахам дегIабоалабара, къаьстта хьайбашкара дукхагIа продукташ яхара, паччахьалкхенна уж дIаялара планаш кхоачашъяра оарцагIбаьннаб колхозий къахьегамхой.

Цу даькъе хьалхарча мугIаре йоагIа Орджоникидзе цIерах йола колхоз (председатель нов. Хусихаджиев). Колхоза хьайбаш леладераша ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхен шура дIаялара семилетка диълагIча шера план. Даьхенна дIаеннай пхи бIаьи шовзткъеи итт центнер шура.

Яхье баьннача доярката юкъе дикагIа толамаш даьхад Турлаева Бучас, Саралиева Белита. Цар тIехкхоачашъяьй шера план. ХIара беттача Iаттагара планал совгIа 150—200 килограмм шура яьккхай.

Колхоза детта доахан дукхача хана денз чуоттадаь кхоабаш да. Царна шортта тайп-тайпара доакъар тел: йол, силос, комбикормаш.

Шу чакхдалалехьа паччахьалкхен планал совгIа итташ центнераш шура лургья Орджоникидзе цIерахча колхоза хьайбаш леладераша.

ТIАДОАГIАЧА ШЕРА ЧОТАХ

Гудермеса района «Гудермесски» совхоза хьайбаш леладераша хьинаре къахьийгад укх шера. Шера планах 14550 центнер шура яккха езача пхелагIча декабре кхачалехьа 14570 центнер шура яьккхай. Совхоза цхьоалагIча отделене № 2 йолча шурий-товарни ферме къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я доярка Отаева Роза, шера планах 2000 килограмм шура яккха езача хIанзлехьа 2200 килограмм яьккхай цо. Иштта дика къахьегаш ба доярка Дранчак Аннаи Толхигова Марьяи. Шера планах хIара Iаттагара 2000 килограмм шура яккха езача 2270 килограмм шура яьккхай цар.

Хьайбаш дика кхабарах ди тIехьа шура алсамйоал. Ший хан-ханнахьа цхьан боарама доакъар дул хIара Iатта, Деннеи бусеи цхьа боарам болаш барда, 8 килограмм аьла, 25 килограмм силос юл хIара Iатта.

Совхоза шоллагIча отделене деттача доаханах 70 процент механически хьисапе детт, цу гIулакхо болх аттача боаккх шурийга дIадодар лохду. Совхоза фермашка доахан дIа ца дехкаш кхабаро а торо хулийт шура ди тIехьа совъяккха.

Б. МАГОМАДОВ.

КАСТТА КХОАЧАШЪЕРГЬЯ

Укх деношка паччахьалкхенна шура дIаялара шера план кхоачашъяьяргья тха районо, аьлар парте Советски райкома секретара нов. Денилова. Районерча ворхI колхозах хIанзле пхиъ ханал хьалха семилетка диълагIча шера план кхоачашъяь яьннай. Уж я: план 112 процент кхоачашъяь Орджоникидзе цIерах йола, 111 процент кхоачашъяь Кирова цIерах йола колхозаш. «Керда вахар» яхача, XX партсъездеи Кировеи цIерахча колхозий хьайбаш леладераша а планах лаьрхIачул дикка дукхагIа шура ехкай паччахьалкхенга.

КПСС ЦК ноябрьски Пленум хиннначул тIехьагIа кхы а шерагIа яьржай доярката юкъера яхь, айденнад цар хьинар. Колхозий партийни организацеша, коммунисташа, юртий Советаша, чIоагIагIа теркам тIабохийт фермай балха, сихха дIадоах дукхагIа шура яккхара новкъарле ю кхоачамбоацараш. Юртий массе а къахьегамхочун керттера декхар а хинна дIаэттад паччахьалкхен шура дIаялара шера план кхоачашъелга.

Массайолча шурий фермашкара детта доахан чусоцадаь кхоабаш да. Царна тел чамбола лоаман даьгIенашкара хьекха йол, коартол, доакъара свекла. Цудухьа еррига район хьайцача а укхаза ди тIехьа шура тIаетталу.

Советски районе тахан боккхача безамца цIераш йоах хьалха латтача хьайбаш леладерий. Уж ба семилетка пхелагIча шера чотах шура йоаккхаш бола доярка: Кирова цIерахча колхозера Тазуркаева Аламат, Ленина цIерахча колхозера Тасуева Хадижа, Орджоникидзе цIерахча колхозера Махсутова Камиса, А. Шерипова цIерахча колхозера Магомадова Макура, кхы дуккхабараш а.

ДикагIчарца нийсбала гIерташ къахьегаш ба дуккхача фермай доярка, йоах нов. Денилова. Цу гIулакхо тешаву укх гарггарча деношка шера план районерча хьайбаш леладерий кхоачашъе вIаштIехьдаргхиларах.

М. ХОЛОВ.

Торонех бизза пайда эцац

Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхозе шура яккхара шера план ханал хьалха кхоачашъяра мел эша торонаш я. ХIаьта а совхозо ший торонех бизза пайда эцац.

— 1962 шера планах 16860 центнер шура яккха езача 11 бетта 16754 центнер шура яьккхай совхоза хьайбаш леладераша, — йоах совхоза керттерча зоотехника н. Исмаилова. — Шера план кхоачашъяра укх цхьан бетта совхозо яккха еза 106 центнер. Шера план тIехкхоачашъергхилар хьахьокх совхоза хьайбаш леладераша хIара денна 40 центнер шура йоаккхаш хиларо.

— Мишта лел паччахьалкхенна шура дIаялара гIулакх, аьнна хаьттар оаха. — Паччахьалкхенга шура йохкара план кхоачашъяра укх цхьан бетта 1175 центнер дIаяла еза, — аьлар цо. — Байнача бетта паччахьалкхенна дIаеннар еррига а 1020 центнер мара яц, иштта мара укх бетта къа ца хьеге паччахьалкхенга шура йохкара шера план кхоачашъергьяц оаха. Бе беззача бесса болх бича совхозо паччахьалкхенга шура йохкара план ханал хьалха кхоачашъергьяр. Цхьайтта бетта совхозо паччахьалкхенна 13725 центнер 3,7 процент хьоанал йола шура дIаеннай, цох хул еррига валови яьккхача шурех 81,9 процент. Цу гIулакхо гучадоаккх боахама чурча гIулакхашта дукха шура йоаеш хилар. ХIанзлехьа 3029 центнер шура йоаяьй совхозо. Мамогга чурча гIулакхашта шура кIезигагIа йоае, болх дикагIа дIабахийтара ферме йоаеча шурий нийса учет лелае, дикагIча доярка опытах массане пайда эца беза. Цул совгIа дукха белокаш йолаш хьайбашта доакъар кийчде а деза. Цунца торо хургья совхоза паччахьалкхенга шура йохкара план йизза кхоачашъе.

Х. АРСАНУКАЕВ.
Нохч-ГIалгIай историе, метта, литература, экономика воккхагIа вола болхло.

ВО ЛЕЛ БОЛХ

— Детта доахан кIезига да, царех дукхагIдараш дахка дезденна да, шура алсамъяккхара де хIама дац тха,—йоах Сунженски района Ленина цIерахча колхоза ферма заведующе Зелимханова Мариясс. Масса етт ба бахка безбенна аьнна хаьттача, жоп доладаланзар цунна. — Хац сона, цу тайпара учет оаха лелаяц,—аьлар цо.

БугIе дига дезачеи дахка дезачеи доахана а план яц цар. Ферме къахьегам вIаштIехьбаккхара гIулакх а во лел. Балха ара ца боалаш каст-каста цIагIа Iа доярката скотникаши.

Хьайбашта кхоачам хургболаш доакъар а хилац. Деннеи буси хIара Iатта 20 килограмм силос, кхо килограмм аьла, кхо килограмм ча мара диллац. Колхозе еррига торонаш яле а хьайбашта вIалла а барда лац.

Ферма чурча гIулакхашта шура цхьаккха лоархIам боацаш йоаю. Шу чакхдала йисар кIезига ха мара яц, цудухьа колхоза правленеи цун председателе н. Амаговеи деррига низаш оарцагIа даха деза болх тоабара.

И. ПЕТРУХИН.

Иосип Броз Титоца къамаьл хиннад Н. С. Хрущева

7 декабре Кремле вIашагIкхийтар КПСС Центральни Комитета Хьалхара секретарь, СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви Югославе коммунистий Союза Генеральни секретарь, Югославе Федеративни Халкъа Республика Президент Иосип Броз Титои.

Вошал тIехь советско-югославски гIулакхаш дIа[illegible] дегIаккхувларах долча массе оа[illegible] хьарча дешашта новкъос[illegible] тIехь дагабоалаш дIадоладаь хинна къамаьл дIахо дир.

Къамаьл деча дакъа лоацаш бар советски оагIонгахьара СССР Министрий Совета Председателе хьалхара заместитель А. И. Микоян, КПСС Центральни Комитета секретарь Ю. В. Андропов, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместитель Н. П. Фирюбин, Югославе Федеративни Халкъа Республикера Советски Союза посол А. М. Пузанов, СССР пхелагIча европейски отдела заведующи С. Т. Аставин.

Югославски оагIонгахьара къамаьл деча дакъа лоацаш бар Союзни исполнительни веча председателе заместитель А. Ранкович, Сербе Халкъа скупщина председатель И. Веселинов, Македоне Халкъа собране [illegible]едседатель Л. Арсов, Хорва[illegible]сполнительни веча Предсе[illegible]а заместитель И. Краячич, Союзни исполнительни веча член Б. Крайгер, Югославе къахьегача халкъа Социалистически союзо дунен халкъашца лоаттадеча бувзамашта йолча комиссе председатель Д. Видич, Президента генеральни секретарь Б. Црнобрня, хIаьта иштта Советски Союзера Югославе Федеративни Халкъа Республика посол Ц. Миятович а.

(ТАСС).

ГІИШЛОШ ЯРА ХАДДАНЗА КУЛГАЛ ЭШ

Массехк шу хьалхагІа НохчГІалгІай мехкарча кхыча юртел белгалйоалаш яцар Наьсарен-Вокзале, хІаьта хІанз тІа-тІа дукхагІа гучадоалаш латт из—дегІайоагІаш йола промышленни центр хилар. Хьалъяь йоалаш латт электрифицированни инструментий завод, хьалъе йолаяьй трикотажни фабрика, хьалдеш латт дуккхаза вІаштІардаь чуІе керда цІенош, интернат, дуккха кхыйола объекташ. ГІишлош хьалъеш я гІишлой-монтажни кхо организаци: совнархоза № 11 йола гІишлой-монтажни управлени, «Чечингстроя» участок, «Сельстроя» участок. Керда заводаши фабрикаши хьалъярца дувзаденна дола керттера балхаш деш яр № 11 йола управлени я, цудухьа къаьстта чІоагІа уйла тІаяхийта еза цу управлене база дегІайоалаяра а чІоагІъяра а. Электрифицированни инструментий завод хьалъеш латтача укх кхаь шера цу балха кхоачамболлаш терко яьяц совнархозо. Завод хьалъяь яккха еза ханаш даим тІехьайоахаш хьаяьхкай, хІаьта гІишлош еча организацей балха боаггІача тайпара тІахьожам лоаттабаьбац КПСС Наьсарен райкомо, хІаьта из бахьан долаш гІишлош хьалъяра балхаш вІаштІехьдоахача а дІадоладеча а хана хинна кхоачамбоацараш ханнахьа дІа ца доахаш дисад. Ер шу доладенна юхьхье цІенхаштта СМУ-11 балхага хьажа йолаелар КПСС райком, марти августи бетташка цун болх тоабара эша гІулакхаш белгалдаьхар цо. Цудухьа 1962 шера хьалхарча квартала план 58 проценти шоллагІча квартала яр—56 проценти мара кхоачаш ца яьча кхоалагІча квартала план 135 процент кхоачашйир СМУ-11.

СМУ-11 балха тІехь дика хІамаш карагІдаьннадале а, белгалдаккха дезаш да организационно - технически общественнии балха юкъе хІанз а кхоачамбоацараш хилар. Хьалъеш латтача объекташ тІа яздаь тІахьехам беш дола лозунгаш дац, цу тайппара доацаш да хьокхамий доскаш а Сийлен доскаш а. Цхьаннахьа а гуш дац гІишлонхоша тІаийца декхараш. Коммунистически къахьегама бригада яха сийлен цІи яккхар духьа къовсам лоаттабеча, алха цаІ мара йоацача нов. Гойгова бригадана эшшача боараме хулаш новкъостал дац е профсоюзни организацегахьара а, е управлене кулгалхошкахьара а. Материалаш ца тоъар, уж гІишлон тІа хьалтІайоаха а хьатІакхухьа а средстваш ца хилар а къахьегам во вІаштІехьбаькхха хилар а бахьан долаш гІишлонашкара балхаш сеца латташ хул. Цудухьа да болх беш волча 350 сагах шоай балха норма кхоачаш ца еш сентябрь бетта 41 саги октябрь бетта 30 саги виса хилар.

Геттара во Іалашъю гІишлош хьунца, каменщикашта, штукатуршта, малярашта эшача лоамешца. Тачкашца тІакхахьа езаш йола кирпишк, маркхал, кхыйола материалаш носилкашца кхухь, гІишлошта тІадоагІаш дола наькъаш тоаданза да, хІаьта йоачан эттача дийнахьа из бахьан долаш соцаргйолаш я тІакхухьаш йола материалаш. Кирпишк, хьу, аьшкабетонни хІамаш санна йола гІишлой материалаш дика уйла а яь лоаттаяц дІаоттаяь, цудухьа талх уж.

А-Г. ТАНГИЕВ.

— Тха болх дика лел, йоах Наурски района «Россия» яхача колхоза коа тІара оалхазараш леладеча ферма йоккхагІа йолча птичница Екатерина Тихоновна Славгородскаяс. Ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга фуаш дохкара план. Кхоачашдаьд тІаийца хинна декхараш.

Юрта боахамерча къахьегамхой чІоагІа йоакхо ю парте. Цу йоакхонна кхы а дикагІа къахьегарца жоп дала дог доагІа тха.

Бакълув птичница Славгородская а цун новкъост Евдокия Уланцева а. Доккхий декхараш тІаийцадар цар — хІара яхкача котамагара планах лаьрхІача тайпара 90 фуъ а ца гулдеш, 110 фуъ гулде, аьнна. Цар шоаш денна дош кхоачашдир. Цар хІанзле а планал совгІа дІаденнад 20 эзар фуъ.

Сурта тІа: Е. Г. Славгородская (аьрдехьа), Е. К. Уманцева.

Р. ИВАНОВА
тексти сурти.

ХЬАЛХА ЛАТТАР

Диъ шу хьалхагІа Пешхоевас шийга дІаийца доахан ферме эггара эсалагІа дар. Массехк доярка хьежар уж доахан детта, хІама ца хулаш, кулг а тессе дІаболхар.

Цхьабакъда, гІоръяьнна доярка ше укх шера тІаийца декхараш кхоачаш а даь хІанз 1963 шера чотах болх беш я. Пешхоевас боккхача безамца дувц ший балха опытах.

— Шура дукха йоаккхилга-м цу хана сона дагалатташ мара дацар, — аьлар Нинас. — Сай мелбола низ тІабахийтар аз доаханца сихагІа «хьоашал» тасса гІерташ. Каст-каста маькха чІегилг а ийце йодар со аьрдагІдаьнна доахан сайца хьаІомадар духьа. Цхьа бутт баьнначул тІехьагІа вокхарна нийсса доахан дийтте йоалар со. Доахана гІулакхаш хувцаделар, хІаьта са тайпан цІи хьалхагІа санна эггара тІехьа а ца латташ, хІанз юккъе латтар. Шура яккхара план хьалхарча шера кхоачашъянзар аз. Из чІоагІа новкъа дар. Іаьхар биса кхо етт а бар аз леладеча доаханца. ТІаккха, шура дукхагІа мишта йоаккхаргья? Цхьабакъда, доахан дика дар са. Из сона гучадаьлар. Цудухьа шоллагІча шера хІара Іаттагара шишша эзар килограмм шура яккха лаьрхІар аз. «Сацалахь, Нина, — йоахар сога дуккхача доярка ша, — хьогарча доахангара 1500 килограмм а яккха йиш хуле тамаш я». Хіама дергдац, оалар аз, гучадаргда вайна. Шу дика чакхдаьккхар аз. 2049 килограмм! Цхьабакъда, из са доахана эггара дукхагІа луш хинна шура яр.

Доладелар семилетка кхоалагІа шу. Парте ХХІІ-гІа съезд хьаелларгья, аьнна, хиннача хоамо керда низ белар, толамаш доахаргхиларах бола тешам чІоагІбир. ЧІоаггІа яхь йолаелар совхоза доярка шта юкъе. Хьалхара моттиг тха ферма коллективо яьккхар. Съезд хьаеллача денга оаха рапорт делар шура яккхара план кхоачашъярах. ХІаьта шу чакхдоаллаш аз лелабеча 16 Іаттах хІаранегара яьккха шура 2236 килограмм хилар.

Совхоза доярка ша лелаеча социалистически яьх укх шера январь бетта денз хьалхарча моттиге латт со. Декхараш сентябрь бетта кхоачашдаьд аз. Из тха ферма хьалашка хІанзалца ца хинна тайпа толам ба. Каст-каста хоатт сога, шура дукха мишта йоаккх Іа, аьле. Цу хаттара лоацца жоп дала хала да. Цхьабакъда, керттердар да къахьегам дукха безар, ший говзал дукха езар, гІулакх довзар. Эггара хьалха аз доахан хьаийца хана, хьалхагІа даь гІулакх дар доахана оамалаш йовзилга, Іатта мел шура йолалургья а цун оамалаш а хар къаьстта лоархІам болаш да аьнна хет сона шура алсамъяккхара. Нагахьа санна керта тІа йовлакх доацаш е наьхадар тулаш, «Ласточка» бетта со хайча, еррига а Іолургьяц сона Іатто шура. Беттача ханна ше хьастар деза «Миноркайна», хІаьта «Белкайца» кхыметтел «къамаьл» де а дезаш хул. Лоадама гІулакхаш хетац царех цкъарчоа, цхьабакъда, ледарло йойя доахана Іо ца луш 5—10 литр шура-м юсаргья. ШоллагІа дола гІулакх аргІ-аргІа уж деттар да. ХІара доахан массаза детт хьалхагІа бийтта етт хьалхагІа бетта беза. Массаза а цхьан ханна бетташ хилча, Іатто еррига шура Іохец. Ведар бе йоаллаш со базе гучаяьлча, аз хьалхагІа бетташ бола етт духьала боагІа сона. Из бийтта со йоаллашехьа а, кийч а беле латташ хул шоллагІбар.

Доахан кхабара йола ден распорядок, рацион, режим кхоачашъяра хьакъехьа къаьстта дувцаргда аз. Доярка на ший доахан дика довзар а деттара гІулакх дика ховр а аьнна, Іатто яла йиш мел йола шура хьаяккха йиш яц, нагахьа санна доакъар телара гІулакх из дика теркалдеш ца хуле. Цу тайпара лоархІаме да цхьанна а шера цхьаккха а етт Іахара бусаргбоацаш, ханнахьа уж бугІе кхувлар. Етт бехкачул тІехьагІа эггара хьалха бугІе ма бенгге а из бугІе бига хьож со. ШозлагІа бугІе бенача хана, кхозлагІа бенача хана хІаьтавета а, етт бугІе бигар дукха пайдана дац, хІана аьлча цул тІехьагІа денз луш йола шура массаза а кІезигагІа хургья, центнерга бода мах а ланхагІа хургба, ханнахьа бугІе а бига бахкаьча Іатто лучул. БугІе буга етт дика кийчбе хьож со. Кийчбелга яхар нийса кхоабилга да.

Къаьстта белгалдаккха безам ба са доахан кхабара а деттара а гІулакх. Етт бехкача хьалхарча деношка деннеи бийсанеи 4—5-зза бетт аз, чичах баьмуж мелабу цунна, йол тел. Силоси концентрационни доакъараши кІезиг-кІезига телаш бехка пхи ди даьнначул тІехьагІа тела йолалу со. Нагахьа санна уж доакъараш цІаьхха дукха тела доладича, цар хьайбанна мастиг яха лазар хьоаде а из гаьна даьлча етт пайданна боацача баккха а тарлу. Доахан деттача хана шамаращта массаж дика е ха деза. Духхьашха дехкача шинаращта-м аз дахка цхьа-ши кІира эшаш ю массаж.

Иштта чакхдаьккхар Нинас ший дувцар.

Н. ШИПУЛИН.

Ферме беседаш ю агитатора

Ше хьинарера специалист хиларца хьайовзийта ца Іеш, цу тайппара дика агитатор хиларца а йовзийтай ше Сунженски района «Победа» яхача колхоза № 1 йолча МТФ къонача зоотехника Нинель Константиновна Клячинас. Дояркаштеи доахан леладераштеи юкъе газеташ деш цо, беседаш ю. Ферма коллективана массаза а ховш хул вай мехка чухьара а арахьара а керда хІамаш.

Укх деношка ферма ЦІеча уголоке ший аргІанара беседа йир агитатора. ХІанз укхаза деш хинна къамаьл дар шура дикка алсамъяккхара хьакъехьа парте ХХІІ-ча съездо яь решенеш ферма коллективо мишта кхоачашъю, яхаш.

Агитатора хоам бир ер шу долалуча юхьхье ферма коллективо хІара фуражни Іаттагара 2500 килограмм шура яккха аьнна социалистически декхар тІаийца хиларах. ХІара Іаттагара хІанзле а яьккха шура 2000 килограмм я, хІаьта ферма дикагІболча дояркаша Брюхно Софьяс, Диденко Лидас, Батыгова Ирмас цул а дукхагІа яьккхай. Шера йола паччахьалкхенга шура йохкара план 85 процент кхоачашъяьй. Цхьабакъда, цІенхаштара кхоачамбоацараш а да тха ферме, уж ца дийцача даргдац.

Беседе дакъа лоацаш бар дукхагІбола дояркаши доахан леладераши. Шоашта новкъа мел хета хІамаш дувцар цар. Укх тІеххьарча хана шура кІезиглуш латт ферме, аьлар доярка Дороднова. Цун керттера бахьан да юкъ-юкъе мара барда ца кхахьар, къаьстта бийсанна ехка силос кІезига кхухьаш хилар. Доакъар хуле шура а хургья.

ЧІоагІа раьза боацаш бувцар вІашагІкхийтташ шоай балха хам ца беш, хатта а ца хоатташ корпусашкара дІаухаш, доахан во детташ бола дояркаш Хадыкина, Савченко, Подколзина. Ишта хила мегаргба ахархочун сий лакха лоаттаде дезаш бола болхлой — йоахар массане а цхьатарра.

Ферма заведующе нов. Бугаева аьлар, ер шу йокъал йолаш хиларал совнагІа доакъар Іалашдаьдац. Цудухьа хІара доярка, хьайбашка хьожаш вола хІара болхло доакъарий хьурмат деш а уж доахана когашта кІал а ухийташ доадергдоацаш хьежа а веза.

ГІулакхаш дукха да хІанз агитатора. КПСС ЦК ноябрьски Пленума материалаш фермерча хІара къахьегамхочо кхетаяра цунна новкъостал даь ца Іеш, иштта денгара ди массаза доал шура дукхагІа йоахаргйола гІулакх де а деза

И. ГУЗЕЕВ.

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. 5041 метрга кхоачаш кІоаргьяьй цІи хезача бакински мастера Ага Дадаш Кербалай оглы бригада Апшероне яьккха тохкама скважин. Цунца рекорд оттаяьй тІех кІоарга бурув тохара. ДІахо а кІоаргьеш я скважин.

Сурта тІа: бурув детта мастер Ага Дадаш Кербалай оглы (аьттехьа), цун бригада членаш Медикага Амаган Арсен Петросяни.

Ю. Рахила сурт.
ТАСС фотохроника.

Къахьегамхоша язду

КОЛЛЕКТИВО ДОЛАДАЬР

Грознерча электромеханически заводе общественни хьисапе болх бергболаш политически просвещене кабинет я хьайийла. Цунна кулгалдеш ба коммунисташ нн. Головатенко, Ковалев, Куценко, Бердичевский, Шамардин.

Политпросвещене хабинето пропагандисташта, кружокий кулгалхошта лаьрхІа литература хорж, консультацеш ю, балха план оттае новкъостал ду.

Общественни кабинета дакъа лоацараша производстве хьалхле лелаечар опыт дІайоаржаеш школаш вІашагІъехк. ХІанзле а цу школашка ший балха опыт дІайовзийтай слесарий бригадиро Сляднева, токарий бригадиро Капашникова, мастера Андроникана.

С. ВОРОНИН.

ОБЩЕСТВЕННИ БЕШ

Грознерча газораспределительни станце коллективо ший низаца дІаегІаяр 400 га тІа а йолаш сомий беш. Дикка онда яьннай гаьнаш. Дика гІулакх ду гаьнаште нн. Дмитриенкос, Белаяс, Бештановас. Шоай ханнахьа гаьнаш йоІ, хий детт. Дукха ха йоащаш кхы а 100 га дІаегІай станце коллективо. Шоай низаца дІаегІача гаьнаша обществана пайда лургболаш хьинаре къахьег цар.

Н. СОФРОНОВ.

НАУРЦАШТА ГАЗ ЧУЙИЛЛАЙ

Наурски района Микенски станице бахаш болча наьха вахаре хувцам хиннаб: укх деношка цхьатарра колхозхой 15 цІагІа газ чуйиллай. Шу йистедоаллаш кхы а 30 дезала чуйилла хургья газ. Толамца чакхдоахаш латт «Советская Россия» яхача совхоза газ чуйиллара балхаш а Шелковской района беррйгача колхозхошта а, хІаьта Наурски района «Советская Россия» яхача совхоза 25 дезала а газ чуюлларгья.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

КЪАХЬЕГАМА СОВГІАТ

Хьинар ца кходеш къахьег Грознерча локомотивни депо коллективо КПСС ЦК Пленумо шоашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде гІерташ. Шоай хан-ханнахьа нах дІа-юха кхувлара а, мухь тІабола поездаш кхача езача моттигашка дІакхачийтара а дика болх бу машинисташа.

№ 81 йола Астрахань—Мин-Воды лела пассажирски поезд 47 минута тІехьа а йиса Грозне кхаьчар. Е. Рычкова дежурни йолча смено дош делар поезд графика чу яккха. Поездий диспетчера нов. Трутнева социалистически яхье вийхар тепловоза машинист нов. Безлепкин. Цу гІулакхо йиш хилийтар № 81 йола поезд Слепцовске кхачалехьа графика чу яккха.

Цу смено бийсан дежурство дІахьоча хана графикаш тІехьайиса хинна Баку—Москва маршрут йола поезд а графика чу яьккхар Грознерча машиниста нов. Касимцева.

Из инициатива дІайолаярах а болх дика вІаштІехьбаккхарах а тепловоза машинисташта нн. Безлепкина, Касимцева, поездий диспетчера нов. Трутнева, отделене дежурнена Рычковайна Грозненски наькъий отделене начальника баркал а аьлар ахчан совгІат а делар.

Г. АНОХОВ.

«СЕМИЛЕТКА РУБЕЖА ТІА»

Иштта корта а болаш НохчГІалгІай книжни издательства кепа а теха арахийцад Шелковской племсовхоза директора Ф. Я. Затона, къаьнача журналиста Д. Н. Саблукова яздаь брошюра. Цу тІа къаьгга хьахьекхад Шелковской племсовхозо даьха толамаш. Ткъаь итт шу даьннад укх шера октябрь бетта НохчГІалгІайче цІи хеза боахам вІашагІбелла. Барт тайнача, цхьа дезал санна бахача совхоза болхлой коллективо шоай сий лакха лоаттаду. Кхоачашъяьй цар жа дебадара ворхІ шера план, тха дІадалара план 1965 шера боарамга кхаьчай. Республика эггара дикагІбола жа леладераш ба Наурды Эсмухамбетов, Исмаил Шатомиров, иштта дуккха кхыбараш а.

Балха тІа даьха доккхий толамаш бахьан долаш правительства совгІаташ а деннад, ВДНХ дакъа лоацаш а хиннаб совхоза жа леладераш.

А. НИКОНОРОВ.

Оаха яздаьчох хиннар

11 ноябре № 90 йолча «Сердало» газета тІа кепа техаяр «Сенга хьеж нов. Амедов?» аьнна корта а болаш йола корреспонденци. Цу хьакъехьа Грозненски производственни совхозно-колхозни управлене начальника нов. Илюхина укх тайпара хоам бу:

«Корреспонденце тІа дийца кхоачамбоацараш «Красноармейский» совхоза шоллагІча отделене долаш хиннад. Доахан чуоттадаь кхаба оттадаьд, хІаьта царна гІожа доакъари, силоси, барден телара гІулакх дикка тоадаьд.

Агитационно-массовни дояркашта юкъе опыт дІайоаржаяреи болх тоабар духьа отделенена тІачІоагІваьв парторганизаце секретарь нов. Н. Дахаев, болх бе йолаеннай цІе уголок а.

КПСС ПРОГРАММА ДЫНАХИ ИЗ ДІАБАККХАРА НАЬКЪЕХИ

Къаьнарча замах юхедисача реакционни хІамаех цаІ лоархІ марксизма-ленинизма ды. Из хьахиннаб гаьнна хьалхарча замалахь, Іалам чуи обществен хулача хувцамий чулоацами цар бахьанаши кхетаде ца ховш, Іалам карадерзаде ца могаш, цун мукъах шоаш болаш, кийча хІамаш Іалам чура хьийца кхоачамбеш, социально-экономически дегІабахкара селлара лохача лагІа тІа нах лаьттача хана. Вай гаьнна хьалхагІа, дІаяхача цу хапашка, — яьхад Владимир Ильич Ленина, — «Іаламца къовсам лоаттабе низ боацаш акха саг хиларах хьахинна да даьлех, шейтІаех, тамашех, кхыча хІамаех тешар».

Рабовладельчески обществе, феодальни обществе, хІаьта иштта капитализме а шоай бокъо ца хилар шоай къел лоалуш хиннадац адамаш. Цар шоаш лоалла лоаттаберашта духьала восстанеш яьй эксплуатацена кІалхарбала безам болаш, бокъо, лаьтта даккха гІерташ, иштта кхы дІахо. Стихийно, барт боацаш, сакхетам кІезига болаш къахьегамхоша яь духьаленаш доале латтача классаша шоай герза низашца кагьяьй. Аьттув ца боалаш шоаш бисача наха хетар из даьла карара хІама да, аьнна. Байначул тІехьагІа — къематден чухь ираз хургда яхаш дог даьхад цар. «Лоалла латтача классай эксплуататорашца къовсам лоаттабе низ ца хиларо а цу тайппара къематденах тешам болийташ хиннаб», — яьхад В. И. Ленина.

«Даьлах тешарий сатеду дыно, дала йоал ергья яхаш, мутІахьа а сатохаш а хила яхаш хьех царна. В. И. Ленина белгалдаьхад, къахьега адамаш социальни гІулаккхашта толадаь доахкадар, моллагІа тайпа тІемаш, мохк агар санна йолча зуламерча событеша ечул эзарзза къизагІа гІайгІа мугІарегІарча болх беча наха хІара денна а хІара сахьата а качъехкаш хиннача капитализма баьдеча низашта хьалхашка шоай вІалла низ бац аьнна царна хеташ хилар — цунах боал дына эггара кІоаргагІа бола овла».

Эксплуататорски классашта хьалхагІа а хІанз а эшаш хиннаб ды, хІана аьлча цо новкъостал ду царна адамаш тувладара а мутІахьа долаш лоаттадара а. «Ерригача а моллагІча а низ-Іоткъам лоаттабеча классашта, — яьхад Ленина, — шоай доал лорадара социальни ши функци эш: палача функции мозгІара функции. Палача кагье еза лоалла латтараша еш йола духьалеи эгІазлои, мозгІаро классови доал долчча а долаш балаши доакъазали кІезиглургья яхаш догдахийта а хІаьта цу тайппара царга цу доалаца машар лоаттабайта, революционни гІулакхашта уж хийра баха, революционни уйлах баха, цар революционни уйлаш йохае а еза».

Социалистически обществе производства кечалаштеи средстваштеи частни доалахье яц, цудухьа саго сага эксплуатаци а яц. Вай мехка яц антогонистически классаш. Цудухьа советски паччахьалкхен социальни функцеш кхы тайпа я, цунна эшаш е ды а, е мозгІара функцеш а.

Дына хьакъехьа ше дувцаш, В. И. Ленина яьхад, паччахьалкхенна гарга ды частни гІулакх хила деза, паччахьалкхенах къаьста хила деза киназ. Капитализм йолча хьалашка киназ паччахьалкхенах къоастаделга хила йиш йолаш хІама дац, хІана аьлча буржуазни паччахьалкхенна ца хилча баргбоацаш ба ды. Цо новкъостал ду дунна къахьегамхой боадоне а тІехьабиса а хилийтара, дынашта юкъен къамашта юкъен моастагІал а дехкаш, адамаш керттерча политически - экономически дешашта тІерадоах, капиталисташта новкъостал ду къахьегамхой революционни къовсамаи колониализмана духьаларча боламан тІера бахара, гІо ду Советски Іаьдала духьаларча пропагандана, тІема кхерам боаржабара, империалистически тІемаш кийчдара.

Къаьнарча замах юхедиса зуламера гІулакх да ды Советски Союзе. Ды эшаш бац ший хулгашца коммунистически общество хьалъеш доаллача советски халкъа. Цо новкъарле ю кхахьегама овсарле лакхъяран советски наьха творчески торонех бизза пайда эцаран, цо зулам ду вай халкъа экономикана, духьале ю культурен просвещении дегІаяра, новкъарле ю тІакхувш йола тІехье коммунистически уйланца, материалистически мировоззрене уйланца хьалкхеяра. Дыно зулам ду халкъий доттагІленна, вай мехка халкъий барт эгІабе гІерт из.

НохчГІалгІай мехка хІанз а да айхха шарІатаца дувзаденна дола дынахи реакционни Іадатехи юхедиса зуламера гІулакхаш. Советски Іаьдал латтача а социализм хьалъяьча а шерашка берригача мехка а дерригача советски халкъа а дар санна довзаргдоацача доалаш хувцаденнад нохч-гІалгІай халкъа вахар: эггара толашагІа йола общество—коммунизм хьалъеш да из. Из да ленински къаман политика Коммунистически парте чакхъяхарах хьахиннар. ХІаьта а, бахача нахах цхьадола дакъа дала харц уйлай мукъах дахаш, дына гІулакхаш кхоачашде да хІанз а, шарІатеи Іадатийн законаш вахача моттиге хьалдоаттадеш а ший тІехьайисаи зуламерен идеологи шийна гонахьарча наха юкъе йоаржаеш а да. Дыно, дына тоабаша, фанатикаша деш дола хьехамаш, «шайхийн» моллайн кашмаш тІа зерате ахар, дына гІулакхаш кхоачашдар, зикараш дахар къахьегамхошта зулам деш гІулакхаш да.

Адамий дикагІа вола хьехархо а царна кхетам лур а да советски общества вахар. Шоай мехка сибат хувцаш хІара денна советски наха карагІдувла къахьегама толамаш (целиннни лаьтташ карадерзадар, гІомара аренашка хиш дехкар, атомни энерги караерзаяр, наьха вахар тоадара цунах пайда эцар, кхыдараш), социализм хьалъярца общества вахар эргадаккхар, коммунизм хьалъе доладалар, Іилманнен техникане карагІдаьнна доккхий хІамаш, советски космонавташа аьттонца Лаьттанна гонахьа гобахар, космос караерзаяр — из я советски наьха материалистически мировоззрени хьалъеш йола лард. Цхьабакъда, вайна кхоачамболаш дац вахаро нах Іомабеш хилар. Наха вай новкъостал де деза воаштта гонахьарча Іаламен обществан гІулакхий чулоацам кхетабара, царна довзийта деза дуне дегІауха естественни законаш, коммунистически кхетам бала беза наха, къаьстта а кагирхошта, дына харц уйлаши хьехамаши кІал кІийле йоацаш хиларах уж теша а беш.

Ды хьехаш болча моллашен мурдашен, хІаьта царна тІехьа даьлах тешарашен йоах шайхийн моллайн кашмаш тІа зерате ахар — из даьлах тешараша сакъердама беш бола никъ ба, дукхха нах вІашагІкхийттача моттигашка чІоаггІа зикараш делген назмаш йоахилген—из даьлах тешараша шоай самукъадоакхилга да, мархаш кхоабилга, гІурба делга, мовлат дешийтилга — уж зуламе доаца гІулакхаш да. Уж чІоаггІа уйлаяь, даим кхоачашъеш а шерра пайда эцаш а йола дына пропаганда формаш я. Даьлах тешараша еча дына пропагандах хьахулар да тайпаш чІоагІдалар, гаргалонга гІолла царцахьа гадахар, ды хьалха а тувсаш къамо национализм лелаяр, духа ястий кхуьлар, урдош дахар, кхенза йола йиГташ мьре ахийтар, мехкарий удабар, мархаш кхабарк из бахьан долаш даьлах тешаш барашта лазараш хилари, мархаш доасташ а гІурбаш деш а доахан доадар, мовлат беттен тьазетеи сагІаш дар, школа лакхерча глаассашкеи вузашкеи йиГнгашка ца дешийтар, кхалнах собранешка, театрашка, кино, клубашка, культура Дворецашка ца ахийтар, даьнах тешарашен реакционни Іадаташ леладерашен фуннагІа дьь а кагирхошта культурага бода никъи кхалсага маІача сага нийсса бокъо хиларга бода никъи бехка гІертар санна дола къаьнарча замах юхедиса зуламера гІулакхаш наха юкъе дахаш хилар. Из доккха зулам да коммунистически общество хьалъяра.

Коммунизм хьалъеш вола керда саг хьалкхеве йиш яц вайга дына харц уйлаш, цунах бола харц тешам, къаьнарча замах юхедиса Іадаташ дІа да даьхача. Дына хьехам телаРашеи даьлах тешарашен леладеча гІулаккхий реакционни чулоацам дика кхета а баь, коммунизм хьалъяра царга зулам ца дайта хьажа еза советски общественность.

КПСС Программа тІа белгалдаьд, социалистически общества члений сакхетам лаккхагІа ме хул, коммунизма материально-технически база хьалъеча, коммунистически къахьегама формаш наха юкъера керда отношенеши дегІайоалаеча хана цар творчески хьинар шерагІа а дарж, хІаьта долче, коммунизм хьалъяра дехкараш сихагІеи толамегІеи кхоачаш а ду, аьнна.

Шийн хІанзарча этапа йолча идеологически балха плана тІа парте лерхІ «буржуазни уйлаши оамалаши цІенъяь дІайоахилга, саг массе оагІорахьара гармонически дегІаволавелга, духовни культура бокъонца дола рузкъа хьаделга. Къаьстта чІоагІа лоархІам бу парте къона тІехье хьалкхеяра». Из доккха декхар кхоачашдеча хана Коммунистически партен советски халкъон де дезар да даьлах тешарий дог човха ца а деш, Іилман-материалистически мировоззрене уйланца нах хьалкхебара идейни хьехама средстваех пайда а эцаш, дынах бола харц тешами уйлаши йохаелга.

КПСС Программа дІадех даим шерра Іилма-атеистически пропаганда лелаелга, дынах тешара кІал лард ца хиларах саббарагІа нах дІакхетабелга. Цу гІулакха ларде лувца еза халкъа бокъонца долча вахарцара факташ а дунен сурт тІатІа дикагІа довзийташ, саго Іалама деш дола доал совдоаккхаши дыно дагалийца, къайлагІарча низий хьакъехьарча фаьлгашта моттиг ца юташи долча хІанзарча Іилманна карагІдаьннараша къаьта хьахьокх Іалама доал дер къахьегаш вола саг хилар.

КПСС Программа дІадехараш кхоачашдара боккха Іилма-атеистически болх бе беза вай республика партийни организацешен общественностон. Эггара хьалхагІа белгалдаккха доагІаш да, из планах, даим, массе оагІорахьара бе безаш хилар. Боккха, массе оагІорахьара Іилма-атеистически болх ца бича, ды, частнособственнически идеологи, эгоизм, кхыдола къаьнача замах юхедиса гІулакхаш дІа ца даьхача вайга йиш яц коммунизм хьалъечун моральни кодекса дІадехарашка хьежжа вола керда саг хьалкхеве. Сага мировоззрени хьахила йолалу бера хана денз, дезала юкъе. Къаьстта чІоагІа уйла тІаяхийта еза эІамига долча хана денз бераш а хІаьта иштта къонача, тІехьен дай-ноаной а Іилма-атеистически пропагандана юкъеозара.

Іилма - атеистически пропаганда торонех бизза пайда эца беза школашкеи детсадашкеи. Школай хьехархой коллектива, лорий, агрономий, хьалха латтача советски интеллигенце кхыча викалий новкъосталца шерагІа йоаржае еза дына духьалара пропаганда, хадданза Іилма-атеистически беседаш е еза, дукхагІа бола къахьегамхой царна юкъе а озаш. Кинох, театрех, культура дворецехи цІенехи, клубех, художественни самодеятельностах, библиотекех—дерриганех пайда эца беза республике бахача наха юкъе денна Іилма-атеистически болх бара.

Дына харц уйлащеи харц тешамащеи кхоьсам лоаттабелга — из еррригача советски общественноста гІулакх да. Цу гІулакха шоашкара хьокхам луш хила беза хьалха латта советски нах. «Хьехам балара боккхача лоархІаме да общественнии шийн вахаре, общественни декхар кхоачашдеча карагІдувла дика а хьокхаме а гІулакхаш» низ — йоах КПСС Программа тІа. Цу тайпара хьокхам бала декхарийла ба, эггара хьалха, коммунисташ комсомольцаши, шоай дезала юкъерча, шоай гаргалча наьхеи новкъостийн дезала юкъерча дына харц уйлащца кхоьсам а лоаттабеш, республика дуккхача кхахьегамхошта юкъе шерра Іилма-атеистически пропаганда а еш.

М. АБАЗАТОВ,
НохчГІалгІай историе, метта, литература, экономика института историе сектора заведующи.

ВАХАРЦАРА ШКОЛАЙ БУВЗАМ ЧІОАГІЛУ

Халкъа образоване система вІашагІйолл хьатІакхувш йоагІача тІехьен дешари из кхетамца кхеяри вахарца, производительни къахьегамца айхха бувзам болаш, кхийнарий производства сфере болх барца цхьана шоай призванега а обществана эшарашка а хьежжа дІахо дешеи образовани эцеи йиш хургйолаш.

(КПСС ПРОГРАММА ТІАРА)

Къахьегам дукха безаш кхебергба

Алхха къахьегамца мара хьалкхебе йиш яц коммунистически общество хьалъераш, цар шоай хьинарца а кхетамца а хьалъергья коммунизм.

Цу гІулакха боккха теркам тІа а бохийташ, № 33 йолча юкъерча школа хьехархой коллективо школа болх бе йолаелча денз урокашка а классал арахьа болх беча хана а обществана пайданерча къахьегамах хьехамаш ду дешархошта.

Укх шера сентябрь бетта денз болх бе йолаеннай тха школа. Совнархоза № 2 йолча гІишлой-монтажни управлене болхлоша дика къахьийгад школа хьалъеча. «ТІехдика» оценка йолаш эксплуатаце дІаеннай цар школа. Дика йоакхо яьй цар дешархой, паргІата, дика кийчъяьча школе 12 дешара сийрда класс я, 3 кабинет, столярни а слесарни а мастерскеш, дика спорта зал, стадион, иштта кхыдола гІирсаш.

Ший ханнахьа йоакхо йир оаха дешара — гойтара пособеш, мастерскешта эшаш йола инструменташ кийчъяра, хІана аьлча уж хІамаш тхога ца хилча оаха хьехар а, кхетам балар а нийса хургдац.

Цул совгІа тха школа кастта цхьайтта шерара школа хила езаш я, цун база хургьа электроизмерительни приборий завод. Белгалдаккха дезаш да, столярни слесарнии мастерскеши домоводства кабинети школе дика кийчъяь хилар. Столярнии слесарнии мастерскешка 20 столярнии 4 слесарнии верстак я 20 саго болх бе йиш йолаш, массехк токарно-винторезнии сверильнии станок. цул совгІа бІарччача класса лаьрхІа тайп-тайпара оатхалаш. Домоводства кабинете 15 когаца кхестаюи кулгаца кхестаюи барзкъаш тега машинаш я. Цига болх беш ба йоккха опыт йолаш бола хьехархой нн. В. А. Сорочани Т. Г. Пономареваи.

Боккхача безамца болх бу дешархоша мастерскешка. Эггара хьалха дешархоша лаьрхІар шоай школа хоза кийчъе. ИиІигаша корашкеи наІараш-кеи ухка занавескаш, истолашта тувса скатерташ, гІандашта чехолаш дир, хІаьта кІаьнкаша корашта гомаш даьд, тайп-тайпарча гІулакхашта лаьрхІа рамкаш, иштта дуккха кхыйола оатхалаш яьй.

Къахьегама урокаш хиларал совгІа дуккха дешархой тайп-тайпарча кружокашка дакъа лоацаш ба. Цу гІулакхо боккха пайда лу дешархошта говзал Іомаяра, хІаьта къахьегамцара безам а совбоаккх. Масала, радиотехнически кружоке дакъа лацархоша школа массадолча классни цІагІеи кабинеташкеи радио йиллай. Кхы дуккхача дешархой а теркам тІаэзар цу гІулакхо.

Къаьстта боккха болх бе безаш бар школа гонахьа гаьнаш дІайогІаш. ГІишлонхой шоаш бар гаьнаш а кІотаргаш а дІайогІа езараш. Цхьабакъда, пионерски дружина совето соцам бир шоай низаца из болх бе. 2,5 эзар кІотарги эзар гаргга гаьнаши егІай школа коа. Цул совгІа тха 1—2 класса дешархоша 60 килограмм совгІа ги гулдаьд бІаьсти дІаде, аьнна.

Бутенко цІерахча поселке я тха школа, хІаьта аханел дукхагІа бола дешархой школана гаьна боацаш бах. Дешархой а цар дай-ноаной а низаца кхера тІа а бена дика тІо-никъ бир.

Майрра ала йиш йолаш да, дешархой къахьегам вахара юкъе бодаш а обществана пайда луш а хилар. ХІаьта хьехархоша шоай низ ца кхобеш къахьег дешархой къахьегамцара безам совбоаккхаш.

ХІара денна цІенъю дешархоша шоай классаш, кабинеташ. Мастерскешкеи школа гонахьарча участкашкеи болх беча дешархоша дуккха балхаш ду. Уж тха доккхийча балхий хьалхара юхьигаш мара яц. Дешархошта къахьегамах бола кхетам балара дош каст-каста дувц хьехархой совещанешка.

Дешархой къахьегамцара безам совбаккхара доккха новкъостал ду тха шефаша — электроизмерительни приборий завода болхлоша.

Школа болх бе йолаелча денз бераш долча каст-каста боагІа завода болхлой. Шоай вахарах, шоай балха производственни толамех дувц цар бераша. Школе доладеча молагІча общественни гІулакхаца дакъа лоацаш хул завода комсомольцаш.

Бакъахьа хургдацар, нагахьа санна тха балха юкъе цхьаккха кхоачамбоацараш дац аьлча. Тха школе хІанз а нийслу къахьегам ца безаш, шоаша де аьнна тІадилла гІулакх ца деш, къахьегама урокаш тІа аха тІера боацаш бола дешархой. Цудухьа дешархошца беседаш еш, хІаранеца, къаьст-къаьста къамаьл деш, классе хулача собранешка а дружина совете а дувц уж дешаш. Цу гІулакхо боккха пайда лу.

«Массанахьа тамашийна хІамаш деш ба советски нах» яха тема а йолаш пионерий сбор е лаьрхІад оаха. Цу сборе дакъа лоацаргда тайп-тайпарча профессех болча болхлоша. Шоай балхах, вахарах дувцаргда цар. Цар массане а цхьа никъ ба шоай къахьегамца вай Даьхен рузкъаш совдахар, сийрдача кхоанен — коммунизма гІишлош хьалъяр.

Б. БУКАЛОВ,
Грознерча № 33 йолча школа директор.

ДЕШАРХОШТА КІОАРГГАРА ЗНАНЕШ

КПСС XXII съезда Программо доккхий декхараш хьалхашка оттадаьд тхона, хьехархошта. Тхо да коммунистически обществе вахаргвола саг хьалкхеве декхарийла дараш. Тхона хов, нагахьа санна бер ца дешаш дисача дас-нанас, халкъо эггара хьалха тхоаех бехк боаккхаргболга.

Цудухьа дешара шу доладалалехьа деррига бераш деша даГІаргдола гІулакх вІаштІехьдаькхар хьехархой коллективо. ХІара хьехархо 3—4-зза хилар ший участкера деша даха ха йола бераш дІаяздеш. Бакъда, духхьал цхьан хьехархой хьинарца хала дар из болх цІена чакхбаккха. Тхойла дага а даьнна хІара участке пионерски контрольни посташ вІашагІъехкар оаха. Царна ховра, дІа ца яздеш диса бер малагІа да, йиІигаш деша ахийта дага боацараш малаш ба. Цар баьча хоамах оаха тохкам бора. Кхетама болх бора оаха йиІигаш дешарах юхаеттача даьшца-ноаношца. Цу гІулакха оарцагІбаьхар оаха пенсионераш а. Хьехархошта дицлургдац бераш дешара юкъеозача шоашта пенсионераша Голикова, Суханова, кхычар даь новкъостал.

Нагахьа санна юртсовета болх ба из, из я вайна бокъонца кийч а яь берий список хьачуяла декхарийла яр, яхаш тхо даьгІадаларе дукха бусаргбар школе ца боагІаш. ХІанз сатийна да тхо. Дахача шера 1080 мара ца хиннача укх шера 1260 бер да школе дешаш, Іилма говзалаш Іомаеш.

Къаьстта терко тІайохийт оаха дешархой къахьегам безаш Іомабара. Царна дика оборудованеца кийчъяь мастерскеш я. Тайп-тайпара говзалаш Іомаю бераша: плотникий, слесарий. Барзкъаш тега кружок а я. Боккхача сакъердамца ух лакхехьарча классашкара йиІигаш цІагІа ноанал де Іомалуча кружоке. Хьехархошта гучадаьннад, нагахьа санна дешар къахьегамца дувзаш, эргадоахаш хилча, бераш дикагІа кхеталга, царна салоІам хулилга. Иштта да а да из. Саг кхетама дегІавоагІача дакъа лоацаш хила деза кулгаш а. Цу хьакъехьа масса хана беседаш ю хьехархоша шоай дешархошца. Зехьа довц хьехархоша хьега къа. Дика чакхъяьннай хьалхара четверть. КІезига ба во оценкаш йола дешархой.

Бицлац хьехархошта цхьацца бахьанца деша йиш йоацаш биса боккхагІбараш а. ХІара хьехархо, комсомолец шоай занятеш йистеяьлча шоай участкашка болх букварш, тетрадаш тІаьн-кІал а дехке. Ши бІаь совгІа саг ва хІанз оаха язде а деша а Іомавеш.

Нагахьа санна массайолча юрташкара хьехархой, комсомольцаш, интеллигенташ оаргагІбоаларе лоаццача хана чакхъяргьяр всеобуч. Геттара кІезиглургбар дийша боаца нах. Коммунизм хьалъяра, эшаш ба дика дийша лакхера кхетам бола нах. Уж хьалкхебарах лерхІ оаха, хьехархоша, тхоай сийлахь декхар.

Б. САКАЛОВ,
Наьсарен района Наьсарен-Вокзалерча 8 шерарча школа директор.

Сурта тІа: цІагІа леладеш дола тІолгаш деш боахк № 33 йолча школа 6-ча «А» классера дешархой. Хьехархо Т. Г. Пономарева дешархочо даьча тІолгага хьожаш йоалл.

И. Плиева сурт.

Дешари къахьегами шоайла дувзаш

Сунженски района Нестеровски юкъерча школе производственни бригада вІашагІъеллай 1956 шера. Шовзткъа гектар долча кхай тІа ВИР-63 яха гибридни хьажкІаш хьалкхее декхар тІанйцар бригадо. 1956 шера денз укх шерралца паччахьалкхенна цо дІаеннай 10055 центнер томараш тІехь ВИР-63 яха гибридни хьажкІаш. Ялх шера производственни дешархой бригадо 179393 сома пайда баьб колхоза. Цул совгІа, цу шерашка кхыча фух йола хьажкІаш 5215 центнер хьалкхеяьй цо, хІаьта цох колхоза 23225 сома пайда баьннаб. Укх шерралца 42 гектарал совгІа ящар производственни бригадо доал даь участок. Школьни участка тІа болх бе безам хилар дувцаш 8—10 классашкарча 160 дешархочо заявленеш ялорах производственни бригадо, гибридни хьажкІаш хьалкхеергйолаш, 85 гектар йола участок хьайцар.

Май, июнь бетташка хІара денна юкъера лаьрхІача 115 дешархо аравоалар балха. Дахача Іай производственни дешархой бригадо участка тІа 150 тонн удобрени йихьар.

Февраль бетта кхоалагІча декаде 25 сантиметр кІоаргал долаш аха а аьха, марти апрели бетташка макха а баькха, дискаш а токхадаь, лаьтта цамцадаькхха дика кийчйир дешархоша шоай участок. Цу участка тІа хьажкІаш дІае йолаялалехьа дешархоша оасар дІадаькхха цІенйир участок. Цхьацца гектара лаьрхІа цхьацца центнер суперфосфат яха молхаш а техар цар коллективо кхай тІа. ДІайийнача хьажкІашта цкъа хий тохаш 12 дешархо мара ца эшандаь, участок йийкъа а йийкъа дІаелар дешархошта. Шо-шоашта кхьаьчача доакъошта дика къахьийгар хІара группо. Цхьа йоархІ ца ягІийташ цІендора дешархоша шо-шоашта кхаьча доакъош. Оасар деча хана производственни бригада юкъе 5—6 классашкара дешархой бахкаро доккха новкъостал дир участок сихха оасарах цІенъе. Оасарах участок цІенъяьчул тІехьагІа шоллагІча аргІах хий тоха доладир дешархоша. Шозлагіа хий теха баьлар дешархой 25 августа. Иштта хьинаре дешархоша къахьегарах дика хьийкъар участка тІара ялат. 85 гектар хулча участка тІара хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 55 центнер ВИР-63 яха гибридни хьажкІаш яьхар дешархой бригада. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб 10-ча классера Крайнюков Петр, Федоров Владимир, Мичель Зина, Скрипкина Вера, Ткаченко Лида, 7-ча классера Токарев Иван, Филипенко Валя, иштта кхыбараш а. Царех цхьабаршта «Путь к коммунизму» яхача колхоза правлене совгІаташ делар.

Сунженски зоне эггара хьалхара моттиг яьккхай производственни дешархой бригадо. Сунженски ВЛКСМ-а райкомо дукхагІа болча дешархошта сийлен грамоташ еннай.

Колхозни сушилка чухиннача цІеношта гаьна йоацаш яр из участок. Уж цІенош дешархой шоай низаца культурно-массови болх лелабара дика кийчдир. Корашта ремонт яь, ийнашта-тховнашта дика басар хьекха, чу кІир теха кийчдир дешархоша салоІача хана сакъерда деза цІенош. Колхоза партийни организаце а доккха новкъостал дир хьинаре къахьегача дешархой дог хьастара, цо ийцар дешархой коллектива волейбол, домино, шашкаш, шахматаш, радиоприемник, иштта кхыяраш а. ХІара денна керда газеташи журналаши дар царна. Цу гІулакхо къаьстта дика культурно-массови болх дІабахьа торо хулийтар. Дешархой балха ара дикагІа а боалар.

Хьинаре къахьийгар тха школерча дешархоша укх шера школа ремонт еча а. Ткъаь саго дакъа лоацача гІишлошъерий звенос ийнаштеи, рамаштеи басараш а хьекха, чухнахьа кІир теха дика кийчйир школа.

ЧІоагІа къахьег дешархоша школа коарча учебно-опытни участка тІа а. Укх гуйрийна 330 сомий га дІаегІай цу участка тІа, ах гектара тІа гурахьа дІаюв кабуц дІайийнай, 1500 боча бІара га егІай, ицтта кхы дукха гаьнаш егІай хьинаре къахьегача бригадо.

Сурта тІа: производственни дешархой бригаде дакъа лацархой гурахьа хьажкІаш чуэцача хана хьажкІаш тІайотташ боахк.

И. АСТАНИН,
Нестеровски юкъерча школа директор.

Г. Темертей сурт.

ЛИПЕЦКИ ХЬЕХАРХОЙ МЕТОДАХ ДОАЛА БЕРКАТ

Аз пхелагІча классашка эрсий мотти литературеи хьеха 13 шу да. Липецкерча хьехархоша дІайолаяь урок ялара пайданера метод дика Іома а яь, кхыча хьехархоша санна сай классашка цох пайда эцаш я со. Цу методах керттердар да дешархошка шоашка дукхагІа болх байтар, керда материал дІахьехача хана царга дикагІа дакъа лацийтар. Из чІоаттІа лоархІаме да керда хьийха материал чІоагІъеча хана.

Дешархой теркам дикагІа тІаувз хадданза урокаш эргаяхаро, дукхагІа дешархошка шоашка болх байташ йола урокаш еш. Царех я зІамига изложенеш, сочиненеш, тайп-тайпара балхаш кхоачашде дезаш йола упражненеш, иштта кхыдараш.

Дешархой теркам дика тІаозаш да комментированни йоазув а. Дешаш нийсса дІа а оалаш, доашха а доашхаш ду цу тайпара йоазув. ХІаьта урок йолча хана дешархой теркам дикагІа тІаозаро керда материал кІоаргагІа Іома а яйт, хьалхагІа йийшар шаьр а ю. Цу методах со урокаш тела яьннача хана денз дикагІа деш аз хьехача классашкарча дешархоша.

В. ДЖУГУРЬЯНЦ,
Грознерча № 1 йолча школа хьехархо.

Тоабе халкъа образоване советий болх

Вай мехка халкъа образоване гІулакх духхьал цхьан школайн хьехархойн халкъа образоване кхыча болхлойн гІулакх хинна ца Іеш ерригача общественноста а гІулакх да.

Укх шера республика просвещене Министерства КПСС обкомои Министрий Советои могадарах лоархІамболлаш шеръяьй халкъа образоване дешашта йола совет. Цу совета керттера декхар да халкъа образоване хьакъехьара тайп-тайпара дешаш къестадара министерствана а цун моттигашкарча органашта а новкъостал дар. Соахка 11—12 саг мара ца хиннача хІанз Совета чувоагІа 43 саг. Царна юкъе ба просвещене Министерствеи моттигашкарча халкъа образоване органийн болхлой хинна ца Іеш, республикерча тайп-тайпарча балхашкара бехктохамера болхлой. Иззал дукха нах юкъеболча совето торо хулийт оттадаь дешаш масса оагІорахьара дашха, уж кхоачашде.

Дукха ха йоацаш пионерийн школьникийн Дворече хиннача совета хьалхарча заседане дийцар хІанзарча шерра коммунизм хьалъеча хьалашка чІоагІа лоархІам бола дош—хьехархошта а, дешархошта а, наха юкъе а беш бола политико-кхетамеи культурно-массовии болх.

Цхьайолча районашка дика дІахьу из боккхача лоархІамера болх. Шелковской районе, масала, педагогически обществанеи политическии Іилмани знанеш йоаржаеча обществанеи юкъеэзача хьехархоша кулгалду 38 лекторски группа. Хьехархоша йийшай парте XXII съезда материалех йола 500 совгІа лекци, цхьаяраш укх тайпарча темаех а йолаш.

«Коммунизм—адамий иразера кхоане», «Коммунизма материально-технически база хьаяр—керттера экономически декхар», «Парте Программеи наьха вахар тоадара хьакъехьара декхараши», «Тайп-тайпара политически строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхари машара тІехьа халкъаша лоаттабу къовсами», «Къахьегамца коммунистически дог - уйла хургдолаш нах хьалкхебар», иштта кхыдараш.

Массехк лекци йийшай укхаза Іалама-Іилман, атеистически, педагогически темаех. Царех я «Дынах тешарах доала зулам», «Биологи — юрта боахаме», «Бераш кхедеча хьехархочун ший хьокхамах доала беркат», «Дезала юкъе къахьегам безаболийташ деш дола хьехамаш», яха а иштта кхыйола а лекцеш.

Дуккха хьехархой ба агитатораши пропагандисташи болаш. Цар новкъостал ду парторганизацешта къахьегамхошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржае, боахама а политически а кампанеш толамца чакхъяха, юрташкарча культурно-просветительни учрежденей балхаш тоаде, общественни порядок лорае.

Ерригача школашка хьехархоша кулгалду предметнии, техническии, художественнии кружокашта, дешархой ученическии комсомольскии организацешта, хІаьта иштта шоай идейно-политически боарами педагогически говзали лакхъю. Дуккха хьехархой ба хьехархой говзал лакхъеча институто еннача тематикех балхаш деш. Беррига хьехархой ба моттигерчеи центральнии газеташтеи журналаштеи подписка яь.

М. УМАРОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР просвещене министра заместитель.

Хьехархошта юкъе дукха ба моттигашкарча Советий депутаташ. Юрта Советашца цхьана цар дикка болх баьб боккхийчарна хьехаш. Духхьал цхьан соахкарча дешара шера цар дешар Іомадаьд районерча 154 сага, хІаьта укх шера дешар Іомадеш ва 481 саг.

Наха юкъе боккха политико-кхетама болх беш я Гудермески районера хьехархой коллективаш. Укхаза 80 хьехархо ва агитатори пропагандисти волаш, 76 саг ва политически Іилмайи знанеш йоаржаеча общества член. Укх шера цар юрташка, бригадашка, фермашка йийшай 450 лекции доклади. Цхьайолча школашка балхаш деш я дай-ноаной лекторешь.

ЦІенхаштта теркам бу районе хьехархой педагогически говзал лакхъяра. Цу хьакъехьа лоархІамера гІулакхаш деш я районера методически кабинет. Укхаза массехк семинар яьй хьехархошта - предметникашта. школьни методически объединеней кулгалхошта. Іомаяьй дикагІа болча хьехархой Шарапиновеи («Географе урокашка КПСС XXII съезда материалех пайда эцар»), Ширшовеи («Къаман школашка эрсий мотт хьехар»), юхьхьерча школа хьехархочун Степанченкои опыташ.

Хьехархой эстетически кхетамаш лакхдареи цар культурни салоІамеи йоакхо а еш, райОНО-ос хІара шерра-шера, бІаьстан каникулаш йолча хана дІахьу хьехархой художественни самодеятельностага хьажар, хадданза дІахьу хьехархочун Денош, художественни самодеятельноста программаш а, кердача шерара карнавалаш а, музыкальни лекторешь а хьокхаш.

МагІалбика районе 371 хьехархочох, 300 ва масса хана агитатори, пропагандисти, лектори волаш.

Соахкарча дешара шера цар йийшай 428 лекци. Хьехархошта Шапошниковайна, Зайцевайна, Скрепцовайна КПСС горкома грамоташ еннай агитационно-пропагандистски болх дика вІаштІехьбаккхарах, хІаьта хьехархочун Останина сурт республикански Сийлен доска тІа а даьккхад.

ЧІоагІа терко ю районе дикагІа болча хьехархой опыт Іомаяра. Районе 11 школа я дикагІа йолча педагогически опыта школаш оалаш. № 3 йолча 11 шерарча школа (директор нов. Жаворонков) эггара хьалха дІаболабаьб районе коммунистически къахьегама коллектив яха цІи яккхара духьа лоаттабу къовсам. Из къовсам хьаллаьцаб районерча кхыча массехк школа коллективо а.

Дика новкъостал ду районерча хьехархой коллективаша берригнешка дешийтара закон кхоачашдара. Дизза кхоачашдаьд районе из закон.

Эггара боккхагІа бола культурни низ ба хьехархой юрташка а городашка а. Цар вІаштІехьбоаккх школашка дешареи кхетам балареи болх, школай арахьара болх, даьшцеи ноаношцеи беш бола кхетама болх, къахьегамхошта юкъера политико-кхетама болх. Цар хадданда чІоагІде деза общественностацара бувзамаш.

Доккхий а бехктокхамера а дешаш да школай хьехархой коллективай кхоачашде дезараш. Коммунистически кхетамца къона тІехье хьалкхеяр де доаггІача бесса кхоачашдуларгдац уж чоалханера дешаш къестадеча шерра общественность юкъеозарца мара. Халкъа образоване районнии городскойн отделаш, школаш декхарийла я халкъа образоване советаш шеръе а цар болх тоабе а.

ХІара школьни хьехархой коллективо шерде деза даьшцара бувзамаш, керда мел дар юкъе а кхухьаш, тоабе беза дешар Іомадареи дешархошта коммунистически кхетам балареи болх.

Коммунизме яхаргйола къона тІехье хьалкхеяр — из да хьехархой а, даьй-ноаной а, ерригача общественноста а сийлахь декхар.

СИЙ ДОЛЧА НАЬКЪ ТІА

1957 шера Первомайски районерча цхьайтта шерарча школе бархІагІча классе дешаш вар Чаниев Іадрахьман.

Дешарах дика кхетар из, цул совгІа общественни болх а дика бора цо. Школа комсомольски организаце секретарь вар из. Дика дешаш чакхъяьккхар цо школа. Ше школа яьккха ваьлча хьалхарча класса хьехархо хилар цох. Хьехархочун болх дукха безарах, цо тІавийрзза Іомайора къаьнача хьехархой опыт, хьехара методика. Кхыча хьехархой урокашка ухар из.

Хьалхарча классе цо дика болх барах, школа дирекцеи хьехархой коллективои шоллагІча шера а цунга елар хьалхара класс, наьна меттала хьехаргдолаш. Шийга хьеха аьнна хьаеннача класса дика хьехар Іадрахьмана.

Цо хьехача классера бераш йоазув дика ховш, дика дешаш да. Дика дешарал совгІа дисциплина а деша хьаахар а дика да цар. Классе цІена хул, массадолча бера тІаювхаш дешархой формаш я. Ший балхал совгІа школа общественни вахаре дика дакъа лоац Іадрахьмана. ХІанз хьехархой комсомольски организаце секретара заместитель а, комсомола райкома пленума член а ва из.

Боккха теркам тІабохийт Іадрахьмана наха юкъе агитационно-массови болх бара. Из юртара агитатор ва. Цхьаккха цІей дІадахадац школа дирекце цунна совгІат ца луш, е баркал ца оалаш.

Дицлац Іадрахьмана ше институте дешаш хилар а.

ХІанз Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически институте историко-филологически факультете 2 курсе дешаш ва Іадрахьман. Массаза экзаменаш тІехдика а ханал хьалха а дІалу цо.

Дукха веза Іадрахьман дешархошта а цар даьштаноаношта а. Дукха веза из хьехархой коллектива а. Дика опыт йолча хьехархоша масса хана хьехар ду цунна, хІаьта цо цар аьннар дика хьа а эц. Іайха хьаллаьца сий дола никъ даькъала хилба хьа аьнна, ловца баккха безам ба са Іадрахьмана.

М. ТАТИЕВ,
Первомайски районерча цхьайтта шерарча школа хьехархо.

ЕР ОАГІУВ КИЙЧЪЯЬЙ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА РЕДАКЦЕ ШТАТЕ ЙОАЦАЧА КУЛЬТУРА ОТДЕЛО.

СЕРДАЛО

3-гІа оагІ. 9 декабрь, 1962 шу.

АГИТАТОРА БЛОКНОТ

Вай республике эггара хьалха Предгорненски опытно-производственни хьакхий ферме искусственни осеменени яр дІадоладаьд.

Сурта тІа: Къилбаседа-ХІирий сельхозинституте заочно деша а вагІаш цу пункте техникалла болх беш вола Дюмин Иван Иванович лабораторе болх беш ва.

Г. ЛАВРОВА сурт.

Кепа теха ара а даькхха, яздаьрашта дІакхухьийташ да КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропагандан агитацеи отдела аргІанара № 23—24 йола «агитатора блокнот».

Из хьаделлалу КПСС обкома секретара Б. Г. Габисова язъяьча «Хьа декхар, агитатор!» яхача статьяца. Парте ЦК Пленума решенешта республика къахьегамхоша енна откликаш я номер тІа.

Блокнота тІара дукхагІа йола материалаш хетаяьй республика хьайбаш леладераш, юрта боахама берригa къахьегамхой шура яккхареи кийчъяреи план толаме кхоачашъе оарцагІбахара. Кепа теха да Грозненски шурий опорно-хьокхама совхоза болхлойи гІулакхерча наьхеи коллективо Нохч - ГІалгІай АССР юрта боахама берригача къахьегамхошка даь кхайкарал а цу кхайкаралах лаьца парте обкомо яь решени а. «Керттердар — шура кийчъяра план кхоачашъелга» — ишта язъяь республика юрта боахама продукташ яхареи кийчъяреи министра заместителя И. Мальсагова статья я блокнота тІа. «Кхыметтел процента иттлагІа дакъа а чІоагІа лоархІаме да» яхача ший статья тІа Нохч-ГІалгІай Іилма-тохкама института воккхагІа волча Іилман болхлочо Х. Арсанукаева йоалаю шурий хьоанал лакхъергйола резерваш гучайоахаш йола лоархІамера цифраш. Шура дукхагІа яккхара опытах дувц Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхоза воккхагІа волча зоотехника В. Шляхова язъяьча «Иштта баькхар оаха толам» яхачеи П. Сергеева язъяьча «Кхоачашъяьй шера план» яхачеи статьяш тІа.

Беседаш яра йолча материалашта лаьрхІа блокнота тІа кепа техай «Дика фу — хьувкъам лакхбара бола тешам» аьнна корта а болаш КПСС юртбоахама отдела заведующе заместителя К. Савельевас язъяь статья.

«Белгалдаьнна денош» яхача рубрика кІал еннай СССР вІашагІъелла шовзткъа шу дизарахи Нохчий автономни область вІашагІъелла шовзткъа шу дизарахи йола материалаш.

«ХьажкІаш хьувкъаю мастер» яхача Н. Астахова корреспонденце тІа дувц Шаьла района «Джалка» яхача совхоза механизированни звеной кулгалхочох Джамалаев Татех лаьца.

«Агитаце опыта трибуна» яхача разделе еннай «Даьхенна дукхагІа шура» яха агитатора ферме яь беседеи «Агитаторий школа» яха Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода политически дешара кабинета заведующе Х. Мамлеева корреспонденции.

«Агитатора — дына духьаларча темана» яхача рубрика кІал кепа техай КПСС обкома лектора Д. Габаева «Мурдий тоабаех доала зулам» яха статья.

Дунен халкъашта юкъерча гІулакхий хьакъехьа язъяь я «Коммунизмагахьара болам юхасоцалургбац» яха А. Березкина статья.

Дукха материалаш я «Агитатора долча новкъостала» яхача разделе. Укхазара корайоагІаргья шоана, новкъостий агитатораш, гулъяь цифраши факташи. «Ераш да общественни фондех вайна хур», декабрь бетта ергйолча беседашта йола темаши литературеи.

П. ЮРЬЕВ.

СПЕКТАКЛАХ ЛАЬЦА

Укх деношка Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически института актови зале гулбелар артисташ, студенташ, преподавателаш. Уж вІашагІкхийттабар Грознерча Лермонтова цІерахча театро оттаяь «Фаусти валари» яха пьеса ювца. Артисташа хьаяь образаш, царех шоашта хетараш дувцаш къамаьлаш дир студенташа Сергеева, Лисовскаяс, Васинас, института преподавателя доктора Минчина, иштта кхьбараша.

Студенташеи преподавателашеи даьча къамаьлашта духьала жоп а луш, къамаьлаш дир артисташа Гладких, Мальчевске. Цар баркал аьлар шоашта дикача дагара критика ярах а образаш тоаяра де дезараш хьадувцарах а.

Хь. ЯНДАРБИЕВ,
пединститута студент.

Санитарни просвещенера кердадар

Вай республике эггара хьалха укх шера 4 декабре болх бе йолаеннай санитарни просвещенех йола кинолекторий. Кинолектореша болх бергба хьалххе денз горОНО 1962—63 дешара шера оттаьча графиках. Школьни кинолекторе хьалхара зрителаш хилар № 1 йолча юкъерча школа 5—6 классашкарча дешархоех. 155 дешархо шоай классай кулгалхошца хьежар «Демахи демилгахи», «Букъ гоам ца балийтара де дезараш», «Малх хьежа Евпаторий» яхача а иштта кхыдолча а кинофильмашка.

Кинофильмаш хьокхара хІара школана бархІ-бархІ ди деннад. Кинофильмаш хьокхаргда дешархошта дикагІа аьттув бол-болча ханашка.

Школашка хьокха кинофильмаш хержаргда дешархой ханашка а дешара боарамашка а хьежжа. Лакхерча классашкарча берашта, масала, хьокхаргда «Сага духьа» (Павлова Іилмах лаьца), «И. М. Сеченов» (эрсий физиологе да), «ГІаьле озарах доалача зуламах», иштта кхыдараш.

Медицински темаех дола кинофильмаш дешархошта хьокхаро цар санитарни культура лакхъергья, уж шоай унахцІено лорае Іомабергба, хІаьта цунца дешархошка дикагІа дешіа торо а хулийтаргья.

Р. АРАКЕЛОВ,
республикански санитарни просвещене ЦІен инструктор.

ГОВЗАЛ ЛАКХЪЯР ДУХЬА

Нохч-ГІалгІай КПСС обкома пропагандан агитацеи отдело йир кружокий, семинарий, юртбоахама предприятей экономика юхьаьнцарча экономически школай кулгалхой семинар.

Пропагандисташта хьалхашка къамаьл дир КПСС обкома пропагандан агитацеи отдела заведующе нов. Н. Ф. Александрова. Цо дийцар, мел боккха теркам тІабохийт КПСС ЦК экономически дешара, малагІча тайпара новкъостал де йиш я пропогандистий юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара. Дешара цхьан беттан ах беттан экономически звенос баьча балха итог а йир, долаш дола кхоачамбоацараш дІадахара наькъаш белгал а даьхар нов. Александрова.

Республика юртбоахама продукташ яхареи кийчъяреи министра хьалхарча заместитела нов. В. Ф. Русина дийцар хьалхара баьча лоархІамах а юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка латтача, 1963 шера де дезача декхарий хьакъехьа а. Политически просвещене система дешара керттерча планах лаьца массехк лекци йийшар. Къамаьл дир юртбоахама специалисташа, колхозий а совхозий а керте латтача болхлоша.

Курсашка ладийгІачарна хьахьекхар юртбоахаме хьалха латтача опытах лаьца. Пропагандистий болх дикка тоабергболаш къамаьл хилар занятеш хиннача деношка.

С. ВАРЛАМОВ,
КПСС Нохч-ГІалгІай обкома политпросвещене ЦІен заведующи.

Зональни турнира итогаш

Укх деношка Дагестана столице Махачкале чакхъяьлар РСФСР шахматашта йола зональни турнир. Полуфинале йовлар духьа спортивни къовсам лоаттабеш яр укхаза Российски Федерацера (Центреи Къулбехьареи) дика ловзаш йола 16 команда.

ЧІоагІа спортивни къовсам лоаттабеш полуфинале дакъа лаца бокъо яьккхар мастерал баха кандидаташ болча Балитиновеи Лебедевеи (шаккхе а Дагестанера), Краснодарерча Ивлева. Цар дакъа лоацаргда 1963 шера апрель бетта Грозне хургйолча полуфинале. Турнире боккха толам баьккхар къонача перворазрядника Чубуков Александра (Грозный). 15 очеках 9 очек яьккхача цо кхоачашйир СССР мастерала кандидата цІи эца йиш йола норма. ДІахо кхы доккхагІа толамаш даха аьттув балба хьа аьнна ловца баккха мегаргба къонача шахматиста.

В. АГРИНСКИЙ,
СССР спорта мастерала кандидат.

Вай городерча институташкеи техникумашкеи деша багІача студентий экзаменаши зачеташи дІаяла еза бехктокхаме ха гаьна яц. Цудухьа дукха студенташ хул кабинеташка, лабораторешка, дешара заведеней библиотекашка тІайоагІача сессена кийчлуш.

Сурта тІа: Грозненски медицински училище анатомеи физиологеи кабинете экзаменашта кийчлуш йоалла дешархо Панкова Лариса.

Г. ЛАВРЕНТЬЕВА сурт.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

ГЕМОНХОЗ— КХЕРАМЕ ЛАЗАР

Юртбоахамерча хьайбашта гельминтамаш хул, къаьстта а шера юкъерча йІайхача хана, садоахка бІеха хІамаш дукхагІа ебача замалахь. Іай, зуламерча нІанилгаша тайса фуаш а цар чура садоахка хІамаш а дегІаяхкара новкъа йола ха эттача хана, хьайбай кер чура араяха а арахьара яраш йоае а еза уж.

Женеи гаьзараштеи къаьстта кхераме лазар да вай Нохч-ГІалгІай мехка массе зоне дІадаьржа дола гемонхоз. Из лазар дукхагІа дарж Іа дІайха дена хилча а бІаьстии ахкеи догІаш делхаш хилча а.

Дукхагіча даькъе из лазар кхетара бахьан да даьгІенех пайда дика ца эцар, хьайбаша хий мела моттигаш бІеха хилар. Цамогаш хиннача жево фарастаща араухийт гемонхусий фуаш, хІаьта царех 5—6 ди даьлча хьахиннача садоахкача хІамаша хьайбашта лазар тох.

Че цкъа коачлуши цкъа йикълуши хила тарлу. Тха гІожа а декъа а хул. Цамогаш хинна жа дов долалу, хІаьта, нагахьа санна ханнахьа оарцагІа ца доале, из лазар кхы а чІоагІагІа даржаргда.

Довш дола жа тишдале а цІий кІезига долаш а хул.

Гемонхоз даьржача моттиге сихха дегельминтизаци е еза дерригача жена. Цу гІулакха дийна долаш эзача хІара бежана цхьан килограммана 0,5 грамм йолаш фенотиазин тох. Из тел доакъарца е хица эйийя. Цу лазарах жа лораде аттагІа да, из кхийттачул тІехьагІа дарба дечул. Цудухьа профилактика яра эггара аттагІа йола ханаш караръялийта мегаргьяц. Уж ханаш нийслу Іан замалахь.

Іа даькхха а даьнна, жа даьгІенашка дажа долхача хана хІара денна кІезиг-кІезига луш фенотиазин тела еза царна (0,5 грамм Іоахараштеи 1,0 грамм онда даьннача женеи).

Тухах е ялатех эйийя лу фенотиазин, цхьа дакъа фенотиазин а 9—14 дакъа туха е ялата а долаш.

ХІанз тІа-тІа дукхагІа тела баьннаб фенотиазино-туха брикеташ.

Жа лоам дажа хьалдугача хана хІара 5—6 ди массаза доал уж дажаш йола моттиг хувца еза.

Гемонхозаца лоаттабу къовсам, — из тха алсамдакхар духьа, Іоахарий ца дойтар духьа, хьайбаш кхедарца дувзаденна дІадодаш дола материальни рузкъа кІезигдар духьа лоаттабу къовсам.

Іа хьатІаэттад — ха ца а тулийташ лаьрхІа къовсам болабе беза гельминтозашца.

Н. ГРИГОРЬЕВ,
Нохч-ГІалгІай ветеринарни Іилма-тохкама станце отдела заведующи, ветеринарни Іилмай кандидат.

Вай республика насоснии компрессорнии станцешта эшаш йола ткъаь тайпара приборашарахец НПУ «Октябрьнефта» автоматикаи телемеханикаи цехо. Толамца кхоачашду производства декхараш цу цеха коллективо. Укхаза болх беш ба дукхха коммунисташ, комсомольцаш, коммунистически къахьегама ударникий цІераш яьхараш. Цу даькъе доккха дакъа лаьцад электронно-наладочни лабораторе коллектива члена Капчерина Нинас.

Сурта тІа: слесарь-электромонтажник, комсомолка Капчерина Нина телемеханикий блок вІашагІйоллаш йоалл.

Л. ГЕОРГИЕВА сурт.

ГРОЗНЕНЦАШТА ЕЗАЕЛАР ВЫСТАВКА

Ах бетта Грозне болх беш хилар Къилбаседа Кавказа автономни республикай журналистий Союза правленеша вІашагІъелла хинна художественни фотографе выставка.

Фотокорреспондентий искусствага хьежар 13250 саг. Грозненцаша безаме тІаийцар говзача мастерий Р. Дика, Н. Кобиашвили, В. Байдалова, кхычар а сурташ.

Из дика гуш да выставке хинначар шоашта хетараш дІаяздеча книжка тІа хьежача. «Укхаза мел долчоа раьза ва со» язду Нохч-ГІалгІай педагогически института хьехархочо Ю. Айдаева.

Уж тайпа дег чура доагІа дешаш кІезига дац цу книжка тІа!

Цхьабакъда, дерригa сурташ цхьатарра дика да ала йиш яц. Масала, Къилбаседа-ХІирий республика мастерий сурташ цхьа композиции йолаш хІана дац аьнна да. Вешта, из-м дІадоаккхалургдоацаш доккха гІалат а дац. Из фотовыставка эггара хьалха вІашагІъелла я.

Керттердар къахьегамхоша из раьза а хинна тІаэцар, Къилбаседа Кавказа фотокорреспондентий шоайла вІаши Іомабала, шоай болх кхы а тоабе торо хилар да.

Укх деношка фотовыставка экспонаташ Орджоникидзе дІахьоргья, цигара—Нальчике, цул тІехьагІа Дагестане—Махачкале.

Цига жюре къоастадергда дикагІа дола сурташ.

Доазол дехьара

„Стивенсона гІулакх"

ВАШИНГТОН, 6 декабрь. (ТАСС). Кепа йоазон тІа «Стивенсона гІулакх» аьнна цІи тилла бола керда политически къовсам баьржаб США.

Из дІаболабеннаб цІи хеза волча шин журналиста — Чарльз Бартлеттен Стюарт Олсопен «Сатердей ивнинг пост» яхача журнала тІа ООН-ерча США викала Эдлай Стивенсона кубински кризис йолча хана «кІаьда никъ» хьаллацарах, масала, Кубана блокада яра духьален переговораш яра тІахьехам беш къамаьл дарах из бехке веш йола статья кепа техача хана денз. Отатьяй авторашКІайча цІенна гаргагІа латташ хиларца бовзаш боландаь цар яздаьча хІамаша чІоаггІа уйла тІаэзар американски кепа йоазон.

Бартлеттан Олсопен яздаьраш «нийса дац» аьнна Стивенсона ше харц даьдале а, «Стивенсона гІулакха» гонахьара гІар лаьгІлуш яц. «Нью-Йорк уорлд телеграмм энд Сан» яхача газета обозревателе Стила тахан язду, Олсопагеи Бартлеттагеи «из лакхехьа белгалъяь информаци язъяйтача правительстве лакхерча гІулакха тІа волча цхьаннена дезаргдар ший гІулакха тІара Стивенсон дІаваокххилга. Авторий долча сийна лоархІам а беш, Стила дІахо йоах, цу статьяс Вашингтонера политически гІозараш тешадаьд ООН-ера Стивенсона денош кхоачаденна хиларах».

Укхазарча журналистски гІозарашка лоархІ, «Стивенсона гІулакха» ларде уллар США арахьарча политике эггара авантюристически бола никъ лелаберий шоай оппоненташцара нийсхал якхха, дунен халкъашта юкъера къовсаме дешаш машарца къоастадара тІехьа къамаьл де дага хиннараш кхерабе бола безам хилар.

„ЛЕЗГИНКА" КИТАЕ

ПЕКИН, 6 декабрь. (ТАСС). Китайски Халкъа Республике боккхача толамца деш да «Лезгинка» яха Дагестански АССР Паччахьалкхен ансамбло оттадаь халкъа халхар. Дагестански халкъа халхара искусство яйзай Пекинерча, Уханя, Чанша, Ханчжоу, Шанхай яхача городашкарча итташ эзараш болча зрителашта.

КНР-е ше мелъяьккхача хана еррига а 20 гаргга концерт оттадаьд ансамбло.

Бен Белла даь къамаьл

ПАРИЖ, 5 декабрь (ТАСС). Къаман учредительни собране селхан программни къамаьл дир Алжира премьер-министра Ахмед Бен Белла, яхаш хоам бу Алжирера Франс Пресс яхача агентства корреспондента.

«Вай кхайк,— аьлар премьер-министра,— халкъашка — дуккхача шерашка вай къовсам лоаттабеча хана материальни новкъостал дарах материальни гІо дарах юхаозалуш ца хиннача вай вежарашкеи доттагІашкеи. Аз ях царга: селханарчул а дукхагІа тахан, из хьалъяра хьалхара фаза йолалуча хана, эш шо ехача Алжира.

Іаьдал караденача хана тІехьаленна вайга кхаьчар тишбенна мохк бар. Цул тІехьагІа а кхы тоаденна хІама дац»— аьлар цо.

Ше къамаьл деш Бен Белла белгалдаькхкар, 1963 шу бирсача экономеи дерзареи хургхилар а «хьал тоадари цу цхьан ханна революце гІулакхаш ца дохкари духьа кхы а халонаш да езаргхилар а».

Бе болх боацаш дукхха нах хиларцеи капитал кІезигдаларцеи дувзаденна Алжирерча халача хьалах ше дувцаш, Бен Белла аьлар, сихха оарцагІа а яьнна, перспективни план оттае лаьрхІад правительства. Байнача бетта а укх бетта а сихха чакхдаьхача гІулакхашта тІехьа 1963 шера бюджет чІоагІъергья, аьлар цо.

Куберча мах беча предприятешта национализаци яр

ГАВАНА, 5 декабрь. (ТАСС). Кубай Министрий Совето Закон тІаийцад барзкъаш, кога гІирс, кІадаш, скобяной изделеш йохкаш йолча йоккхийчеи юкъерчеи мах беча предприятешта национализаци яра хьакъехьа. Национализаци еш я тикаш, складаш, цу предприяте гІирсаш (шоай даьшеи цар дезалашеи лелаеш йола, мах ву кагий предприятеш национализаци е йоагІаш яц).

Национализаци яьча мах беча предприятей даьшта, законага хьежжа, национализаци яьча хІамай маьхах юхьаьнца итт процент лу; юхедиса дакъа цхьатарларча доакъоех итт шера чухь дІатергда. Пенси эцара йола бокъо царга юс (нагахьа санна 60 шу даьннадале); бе болх хулийтаргхилах тешам лу царна.

Закона тІа белгалду, халкъа дукхагІа эшача товарашца баха нах боаррамагІа Іалашбанза ца боалаш, бахача наьха доходаш совъяларца дувзаденна уж товараш цар дукхагІа дІадехаш хиларах, цу товарашца еш йола спекуляци соцаянза ца йоалаш мах беча предприятешта национализаци яь хилар.

Венгре Іаьржа дошув

Диза доагІача Дуная вежарашха йолча Чехословакецара Венгре доазув хоададеча, Сень яхача моттиге цу октября дийнахьа дукха нах а бар, из хоза кийчъенна а яр. Болх бе йолаелар «Дружба» яхача нефтепровода 130 километр дІоахал дола венгерски участок, цу чу гІолла волжски мехкдаьтта Дуная бердашка хьакхаьчар. Хина гІа а баьккха нефтепровода трасса дІахо къулбехьа Сазхаломбатта яхача моттиге дІайода, цига хІанз хьалъеш латт шоллагІча пятилетке (1961—65 шераш) эггара йоккхагІа йола ши сооружени — теплоэлектростанции мехкдаьтта цІенду заводи. Сазхаломбатте хьалъеш латта гІишлош йистеяьлча вежарашха йолча Советски Союзо деча новкъосталца Венгре энергетически ресурсаш дикка дегІайоагІаргья.

Бакъда, венгерски недрай разведчикаш кулгаш вІашка дехка багІац шоаш а. Цар декхар оттадаьд — семилетка чакхйоаллаш шоай мехкдаьтта даккхар 2,2 миллион тоннага кхоачаде.

Ткъаь пхиъ шу хьалха духьашхара мехкдаьтта корадаьдар Венгре. Цу хана-м венгерски да аьнна ала мегаргдарий-хьогІ цох, хІана аьлча бокъонца бола цун дай американскин цул тІехьагІа немецкии монополисташ бар. Мехкдаьтта, къаьстта тІом лаьттача шерашка кхом ца беш, лархІа ца лоархІаш доаккхар. Лаьттан кІалхарча газехи мехкдаьтта чакхдаьккхачул тІехьагІа юхедисарехи пайда эцацар. 1948 шера промышленноста национализаци яьчул тІехьагІа мара шерра доладаланзар разведочни балхаш.

— ХІанз, — дувц мехкдаьтта доаккхача треста производственни отдела начальника Дьердь Саланце, — йийтта бассейна 1600 эзар тонн Іаьржа дошув лу. Мехкдаьтта доаккхилга къаьстта нийса вІаштІехьдаьккхад 1957 шера денз, цу хана къаьнача промыслашка балха юкъейоалайир разведка яраи мехкдаьтта даккхараи йола хІанзарча Іилмаца нийсъяь йола методаш. Алхха цу шера 600 эзар метр кІоаргал долча скважинашта бурув техар. Из ший тайпара, укх тІехьарча ткъаь диъ шераца яйна рекорд яр.

Иоккхача масштабех дІадоладеннад Венгре разведка яреи газ яккхареи балхаш. 1957 шера денз 1961-ча шерага кхачалца хІара шера мехка лу 60—100 миллион кубометр газ. Венгерски газови промышленность дегІаяра чІоагІа лоархІаме да Хайдусобосло яхача юхье газ кораяр. Уж запасаш, хетаргахьа, 20 шера тоъаргья. Планага хьежжа, аьлар Дьердь Селенце, 1965 шу чакхдоаллаш Венгре газ йоаккхилга 1,5 миллиард кубометрга кхаччалца лакхлургда. Мехкдаьттаи газовойи промышленность дегІайоалаяра 11 миллиард хиллал форинт дІадохийтаргда.

Митрофан ПОПОВ. (ТАСС).

ЛадувгІа радиога

9 декабре. 7.30 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.40 — Ашарий антракт; 7.50 — Хоамаши передачай программеи; 8.10 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.20 — «Сердало» газета обзор; 8.30 — Художественни самодеятельноста концерт; 16.00 — Радиоп телевиденеи передачай программа; 16.05 — Пионераштеи школьникаштеи передача (эрсий меттала); 16.25 — «Сий хилда хьа, хьамсара Даьхе—литературни передача (нохчий меттала); 16.45 — яйгача музыка концерт; 17.00 — «Артиста Мальчевский Виктора творчески сурт» литературни передача (эрсий меттала); 18.13 — РадиоладувгІархой заявкех концерт;

УКВ: 10.00—«Машар массанена а эш» — концерт; 10.30 — «Эстрада езаранштa» — концерт; 11.10—«Цхьан дезала» — концерт; 19.00 — «Сайрийнара ашараш» — концерт; 20.00 — Нохч-ГІалгІай ашарий концерт; 21.22 — «Моаршал да хьога, хургдар» — концерт;

ТЕЛЕВИДЕНИ: 12.00 — Берашта. «Са даь-воша Шарж» — Телевидене Грозненски студе спектакль. (Марса тІара путешествии); 12.30 — «Аьрзен гІайре» — художественни фильм; 18.00 — Передачай программа; 18.05— Доазол арахьарча гІулакхий хьакъехьа комментатора къамаьл; 18.20 — киножурнал; 18.30— «Октябрьнефть» нефтепромыслови управлене маякаш (нохчий меттала); 18.40 — Спорт кІирах. Обозрени; 18.45 — «Сейнер форда тІа даьннад» — киноочерк; 19.00 — Художественни самодеятельноста концерт; 19.40 — Передачай программа; 19.45 — «Сорванец» художественни фильм (телезрителаша дехарца); 21.15 — «Цирка гІулакхаш» — документальни фильм.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Цхьан юртара кагийнах».** Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗІамига зал № 1 — **«Кхерий тІара зиза».** Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗІамига зал № 2 — **«Цхьан юртара кагийнах».** Долалу: 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

ЗІамига зал № 3 — **«Кхерий тІара зиза».** Долалу: 9, 11, 1, 2, 3, 5, 7, 9.

«Родина» яхача кинотеатре

«Де доацаш вайнар». Долалу: 9, 1.20, 5.30, 9.35.

«Цхьан юртара кагийнах». Долалу: 11.05, 3.25, 7.40.

ДІахьдаь сеанс — **«Дошоча даьлах дола дувцар».** Долалу: 11.05, 1.20, 5.30, 9.35.

10 декабре денз **«Евайна наб йоагІа».**

Город Грозне, Бутырина улицагІа, 3 кв. 10, вахача гражданина Курскиев Павела Владимировича суде деннад город Грозне, Бутырина улицагІа, 3 кв. 10, яхача гражданкацара Янусевич Мария Иосифовнайцара къастарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦІеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехкокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикан, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цІерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ05185 Заказ № 6668

СЕРДАЛО

4-гІа оагІ. 9 декабрь, 1962 шу.